

TRansition paths to sUustainable
legume-based systems in EEurope

Proteinski usjevi u RH

Pregled sektora i preporuke za razvoj

.....

Čakovec 29.11.2019.

Leguminoze u širem kontekstu - globalno i EU

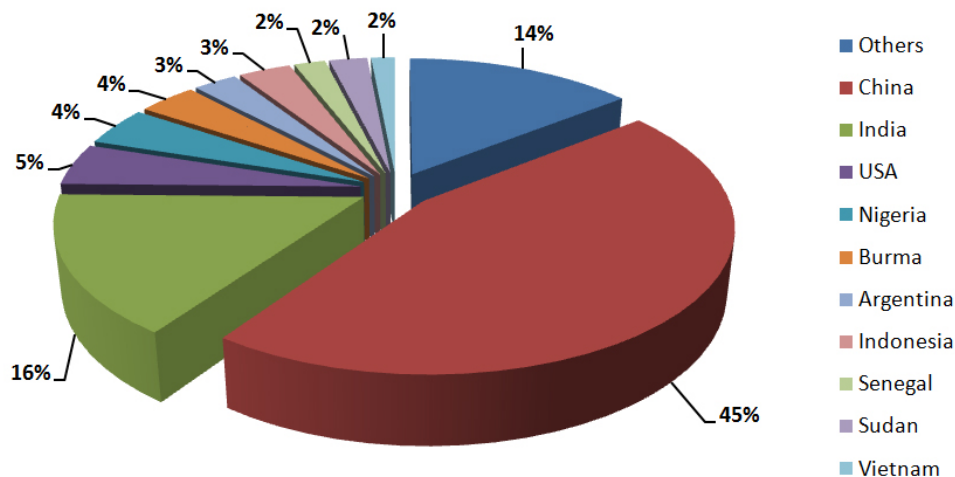
- Pregled svjetske i Europske proizvodnje leguminoza
- Pregled svjetske trgovine sojom
- Trendovi u proizvodnji i konzumaciji leguminoza
- Pregled proizvodnje leguminoza u zemljama EU 28
- Pregled proizvodnje i trgovine leguminozama u RH
 - Grah, grašak i ostalo
 - Proteinska krmiva
 - Soja
- Konkurentnost Hrvatske u kontekstu Europske Unije
- Prednosti i nedostaci, zaključci iz postojećeg stanja
- Preporuke za dalji razvoj - politika i dionici
 - Zajedničke smjernice za izradu efikasne razvojne politike

Leguminoze u svijetu

Globalna raspodjela proizvodnje leguminoza 2016

Leguminoze u brojkama...

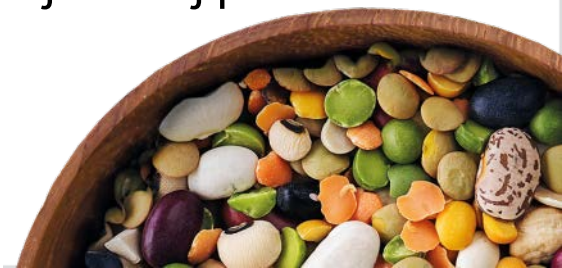
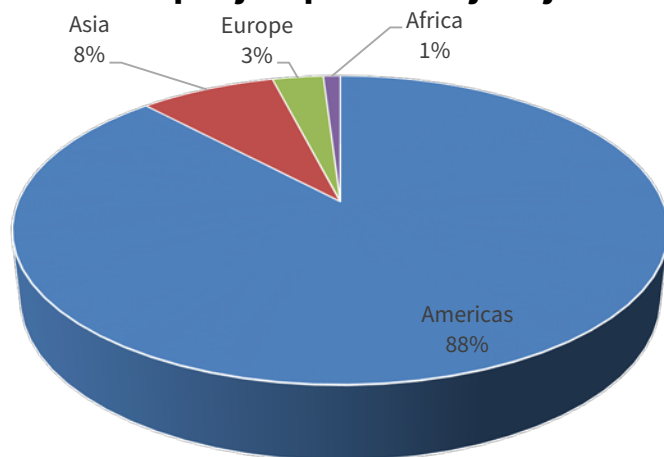
340 MT soje proizvedeno globalno, vrijedno >USD 120 milijardi

50 MT graha, graška, slanutka i sl. vrijednih >USD 40 milijardi
Prehranjuju preko 2 milijarde ljudi (većinom Azija)

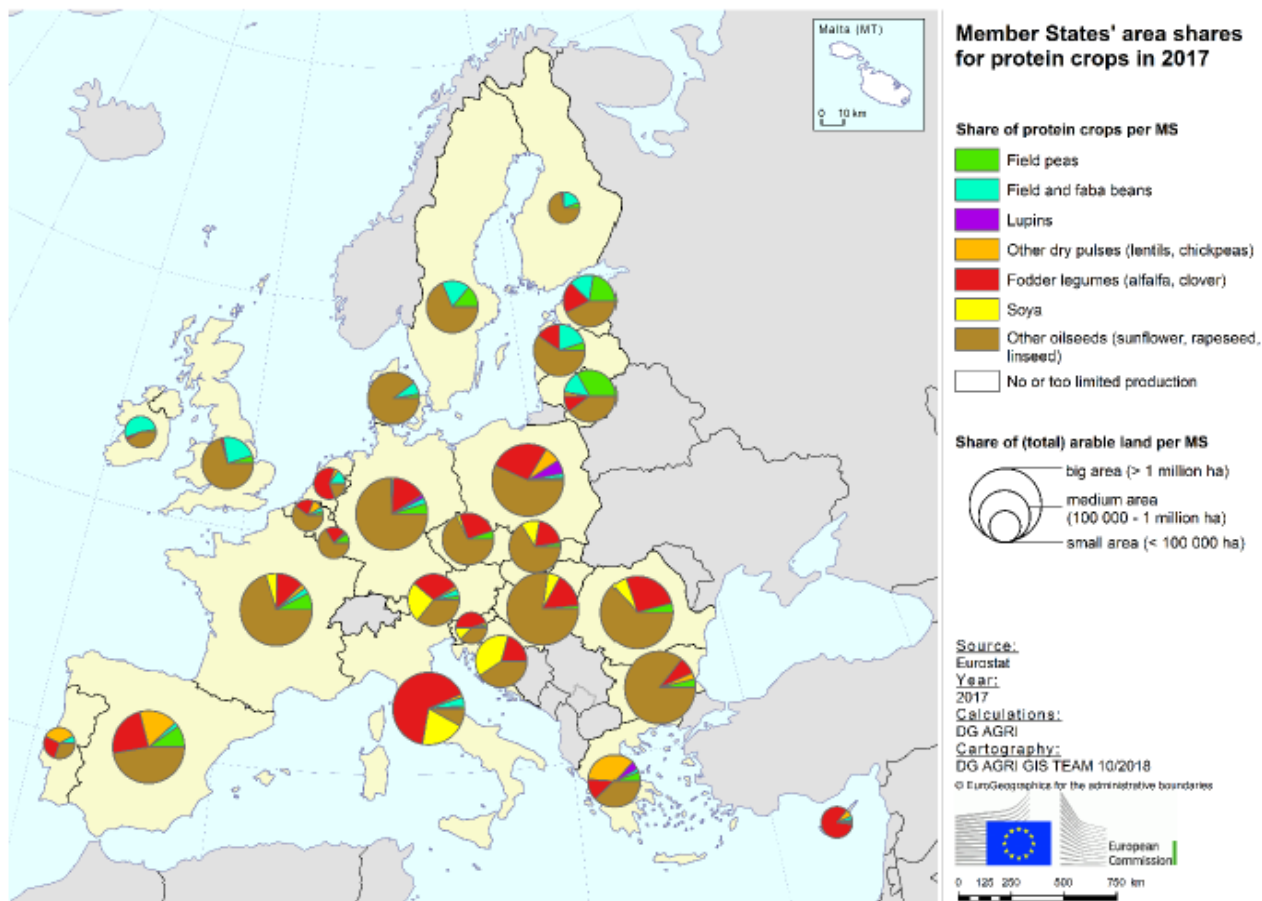
Podmiruju 22% ljudskih i 38% životinjskih potreba za biljnim proteinima

Ključne u stočarstvu, te sve važnije u ljudskoj prehrani

Globalna raspodjela proizvodnje soje 2016

Površine zasijane proteinskim usjevima u EU

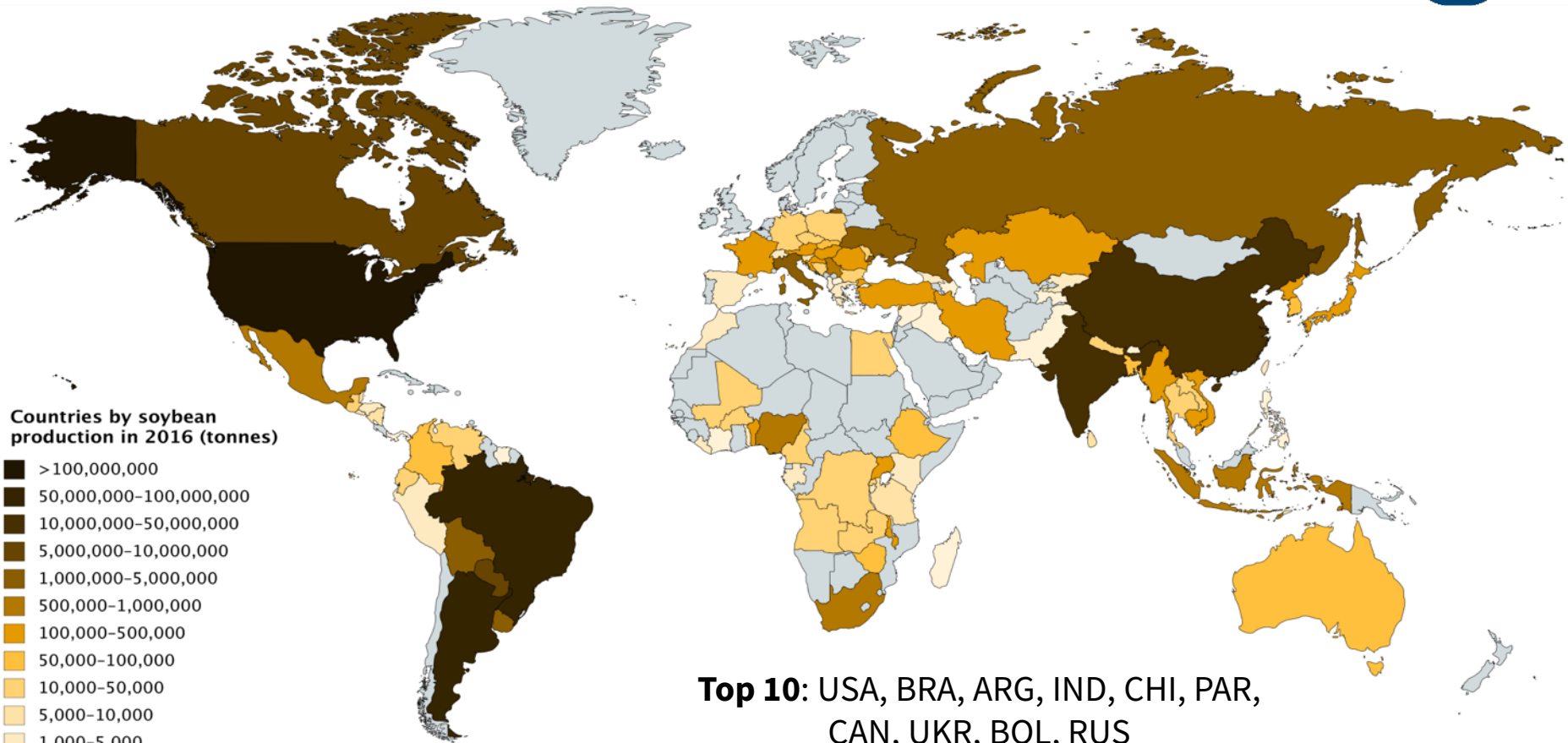

Source: Eurostat

- Uljarice općenito dominiraju, no nisu predmet analize
- Grahorice popularne na sjeveru
- Soja i krmno bilje u centru i na istoku
- Leća i slanutak na krajnjem jugu

Svjetska proizvodnja soje

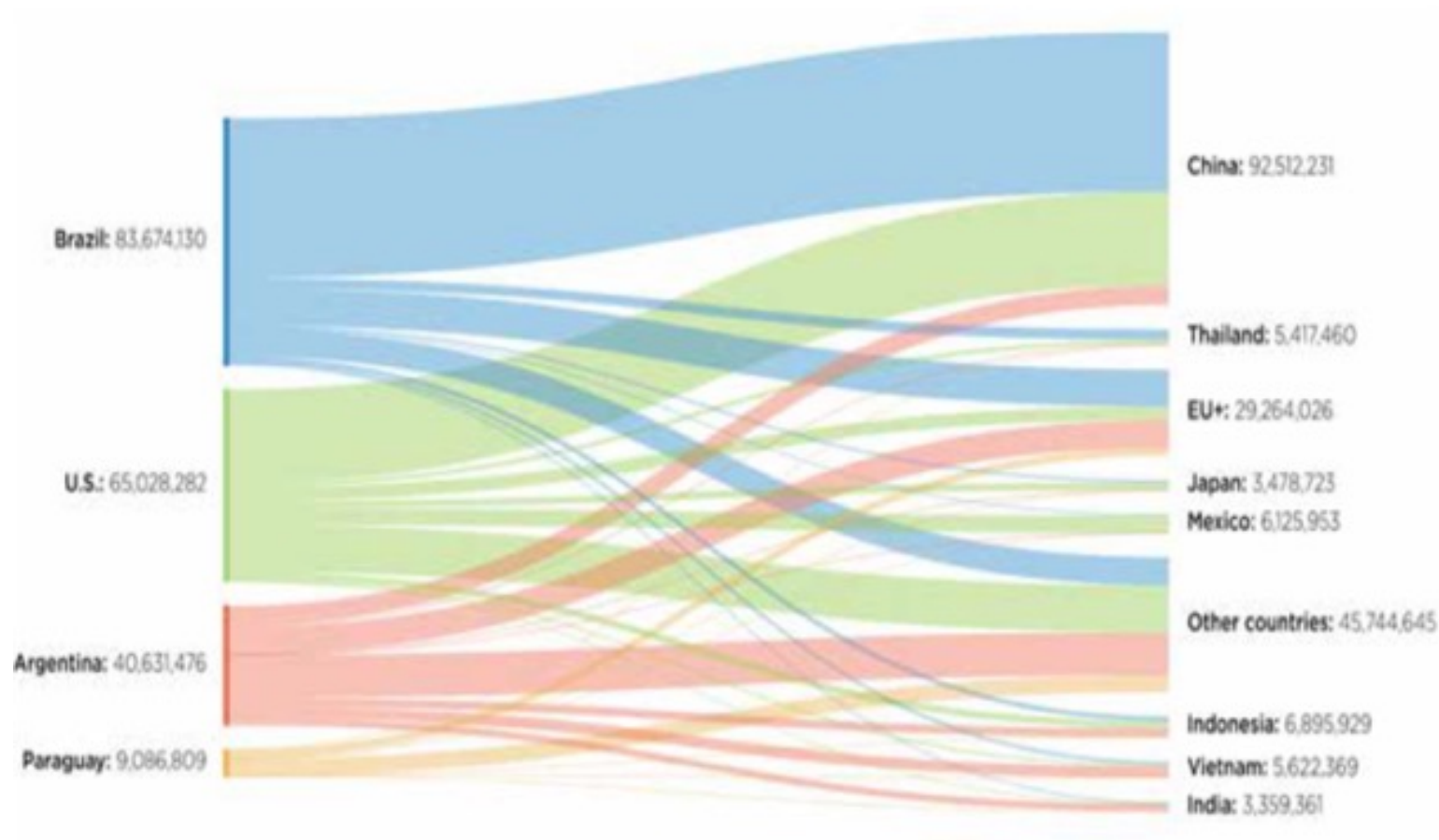

Top 10: USA, BRA, ARG, IND, CHI, PAR, CAN, UKR, BOL, RUS

Top EU: ITA (12), SRB (16), ROM (20), HRV (21)

Svjetska trgovina soje - dijagram toka

Brazil je najveći izvoznik, a Kina najveći uvoznik soje
4 zemlje izvoznice opskrbljuju skoro čitav svijet

Svjetska trgovina soje i proizvodnja GMO-free soje

Top 20 Svjetskih izvoznika soje

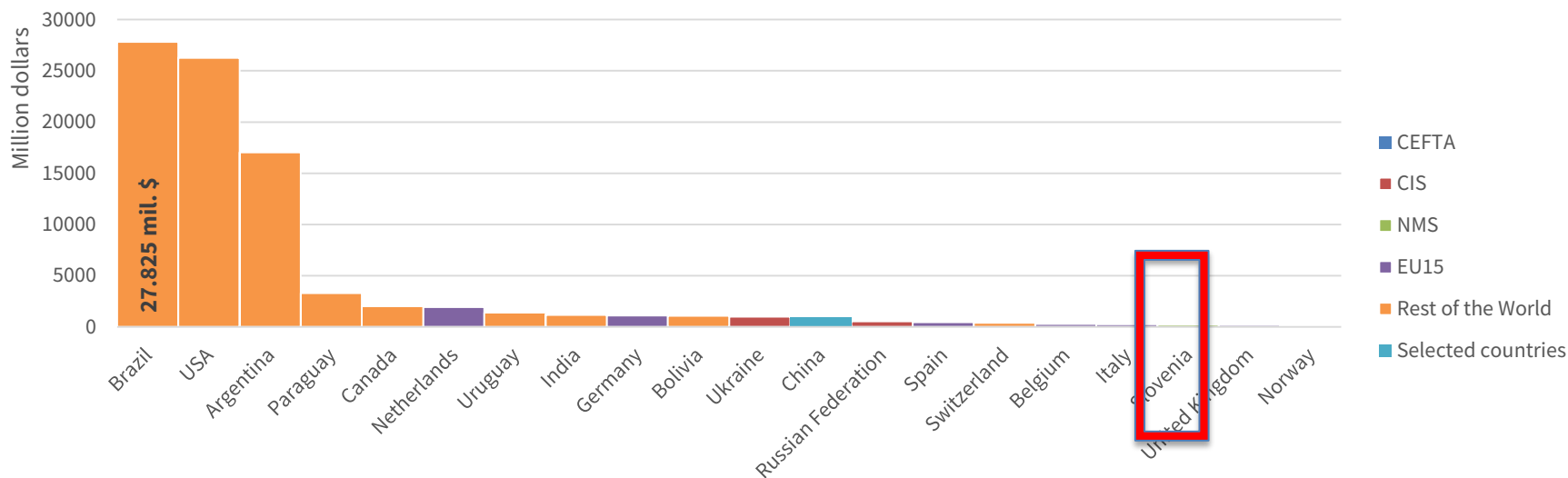
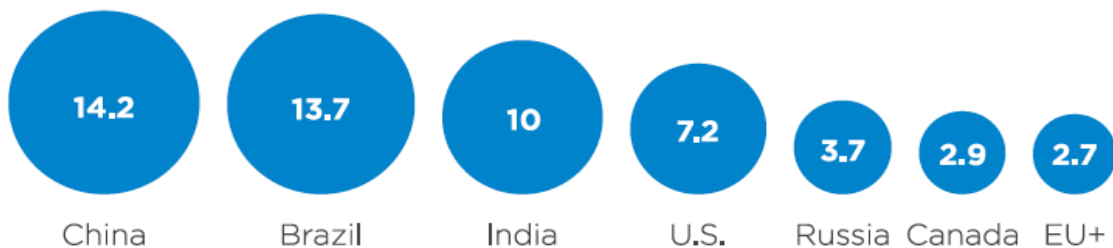

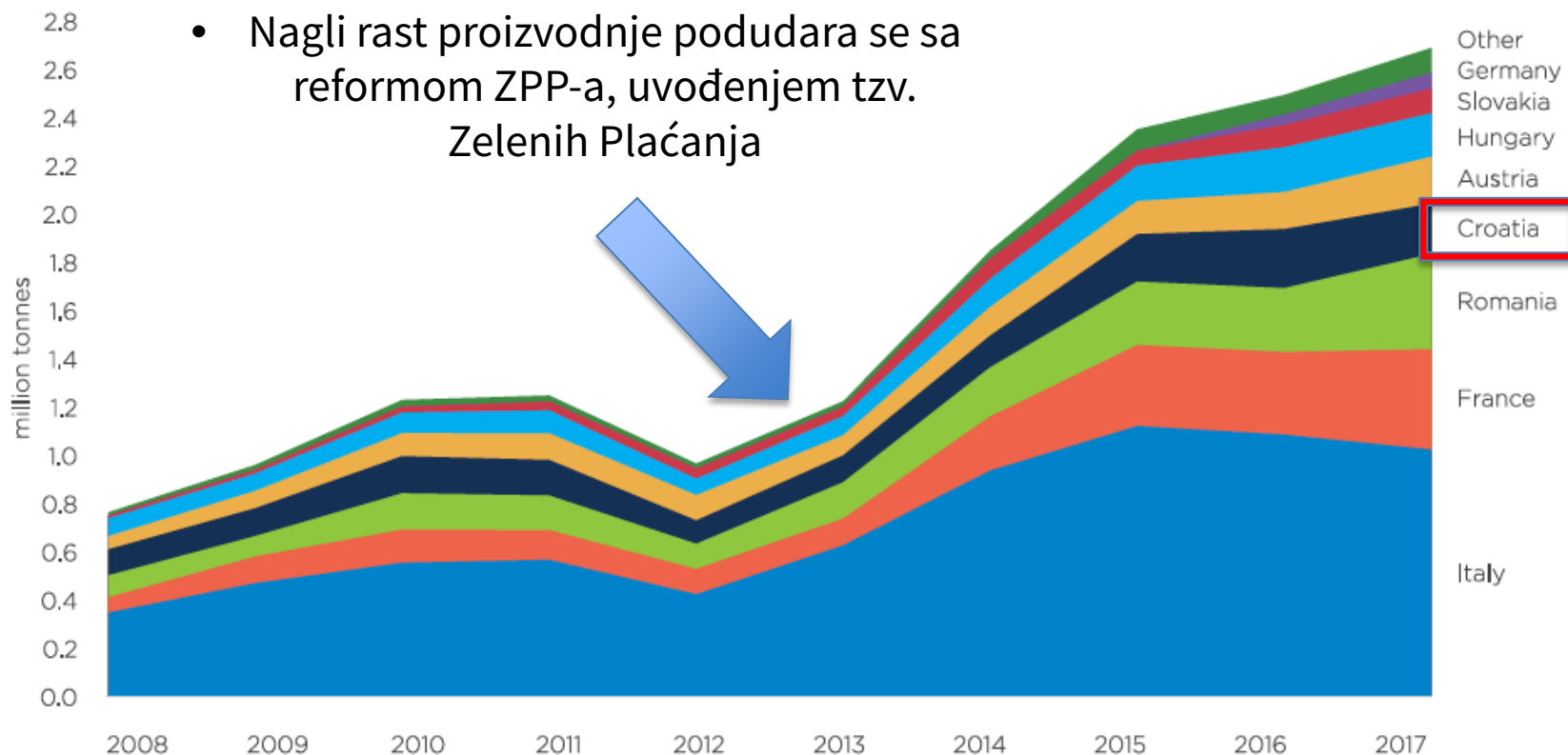
Figure 9 Leading producers of non-GM soy (2017, million tonnes)

Proizvodnja GMO soje **NIJE** dozvoljena u EU
Svjetski trend rasta proizvodnje non-GMO soje

Trend proizvodnje soje u Europskoj Uniji

Source: Eurostat (n.d.), "Crop production in national humidity: soya".

- Sa nastavkom pružanja EU potpora uzgoju leguminoza očekuje se daljnji rast proizvodnje soje u Europi - **kontinuitet**

Pregled nekih trendova u EU sektoru leguminoza

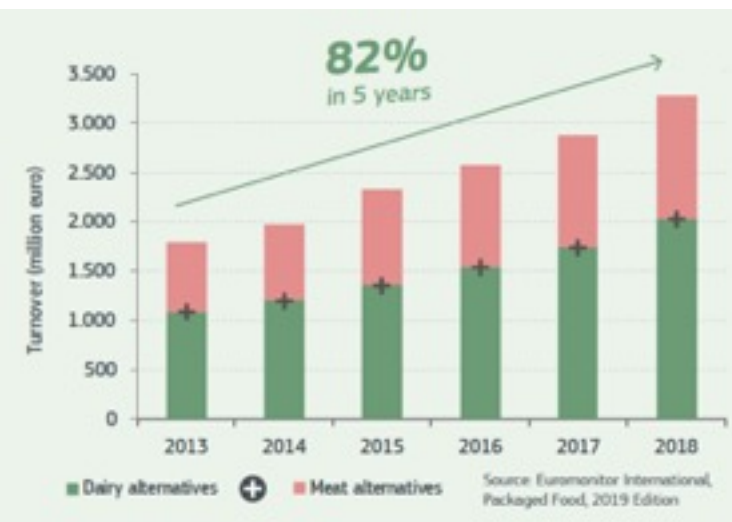
**Europljani rado troše
grahorice za prehranu**

**Non-GMO soja sve važnija
strateška kultura**

**Snažan rast novih tržišta -
alt meat dairy, veganstvo,
fleksitarijanci**

**Rast uzgoja za stočnu
prehranu - non-GMO**

**Tradicija uzgoja
leguminoza
PDO/PGI zaštita kao tržišni
mekhanizam**

Close to 40 EU pulses
have their unique
characteristics linked
to their geographical
origin recognised by:

**DID YOU
KNOW?**

Protected Designations
of Origin
Protected Geographical
Indications

They come from 8 different member
states, for example: French Le
Puy green lentils, Spanish Arnuña
lentils, or

Greek Fava
Santorinis

EU PRODUCTION

MAIN LEGUMES USED FOR FOOD

PULSES

OTHER LEGUMES

Dry peas

2 million
tonnes

Broad beans

1.4 million
tonnes

Soya beans

2.8 million
tonnes

Lentils

76 000
tonnes

Chickpeas

192 000
tonnes

Other beans

944 000
tonnes

Novi trendovi u sektoru leguminoza

Alternative Meat Market Poised for Growth

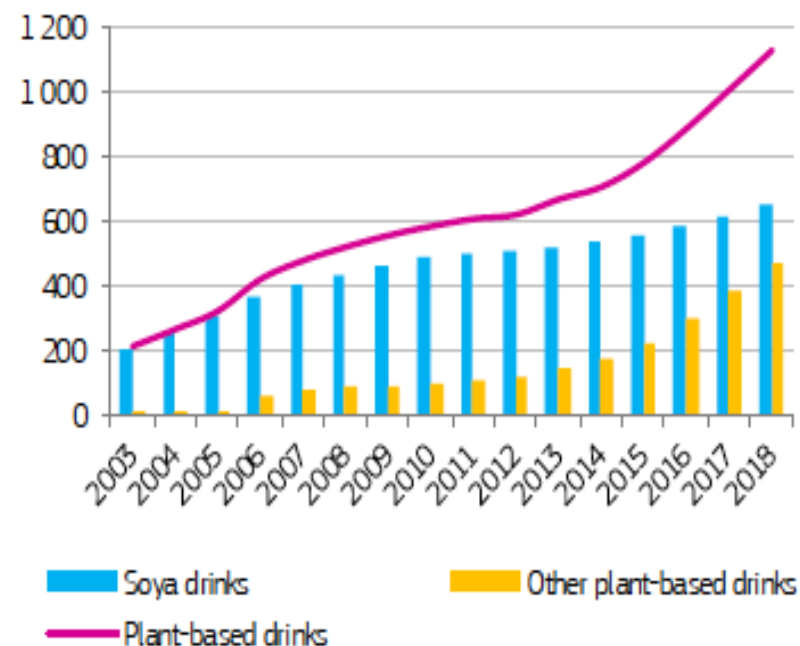
Estimated meat substitute sales in selected countries in 2018

@StatistaCharts Sources: Barclays, Euromonitor

statista

GRAPH 3.10 Retail and foodservice volume of plant-based drinks (million litres)

Source: DG Agriculture and Rural Development, based on Euromonitor

- Tržišta alternativama mlijeku i mesu u naglom su porastu...
- Prilika za Europske (Hrvatske) proizvođače leguminoza?

Trenutna tržišna
vrijednost tvrtke
Beyond Meat

USD 4,700,000,000!!!

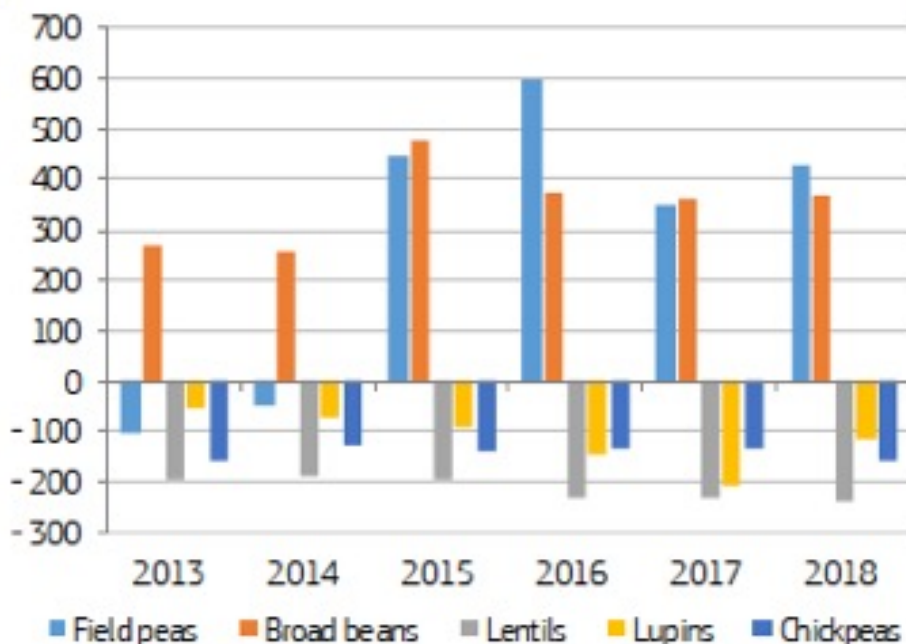

Pregled nekih trendova u EU sektoru leguminoza

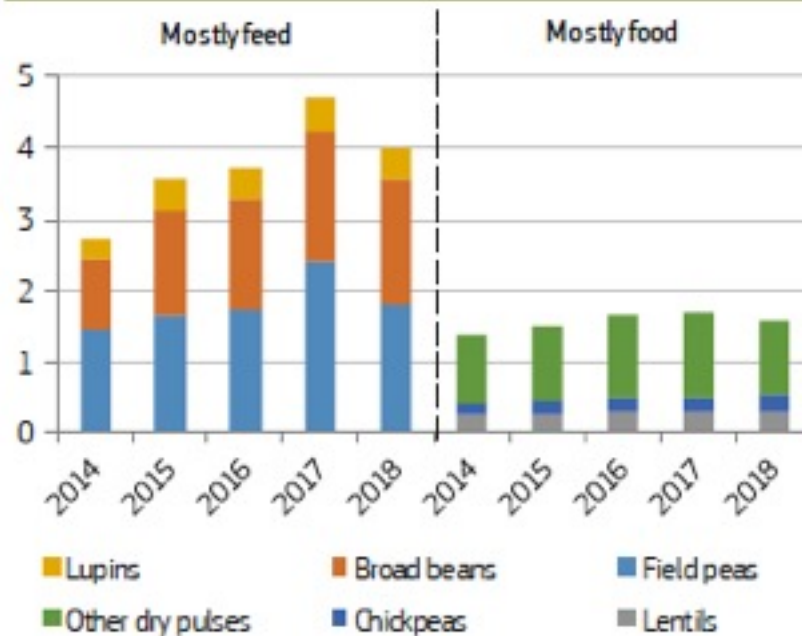
EU Agriculture Outlook 2030

GRAPH 2.30 EU net trade for pulses (1 000 t)

GRAPH 2.31 EU domestic use of pulses (million t)

- EU je samodostatna u grahu i grašku, a deficitarna u ostalim grahoricama
- Većina grahorica koristi se u stočnoj ishrani, manjim dijelom u ljudskoj ishrani

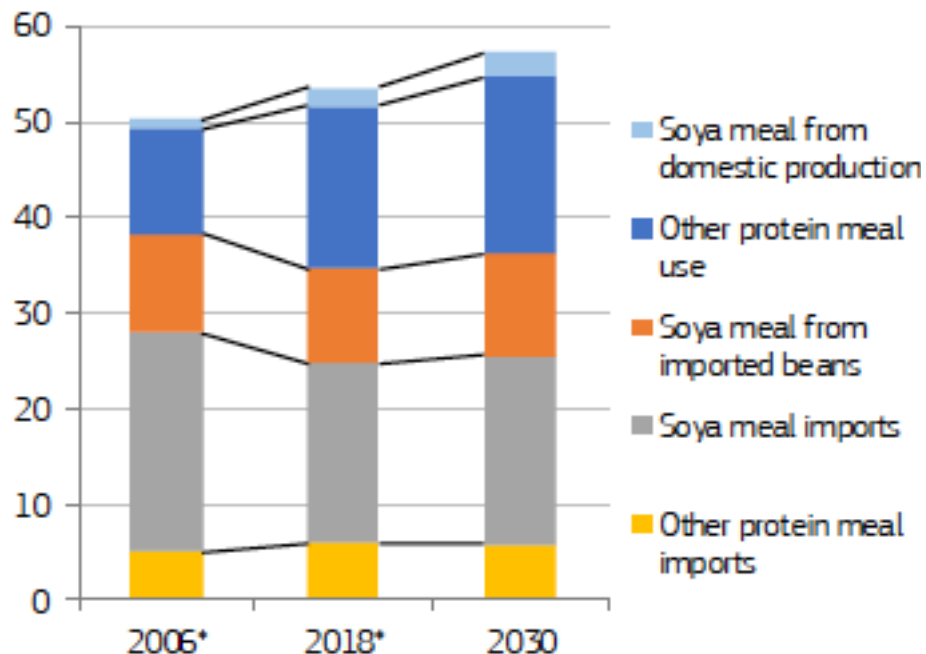

Pregled nekih trendova u EU sektoru leguminoza

EU Agriculture Outlook 2030

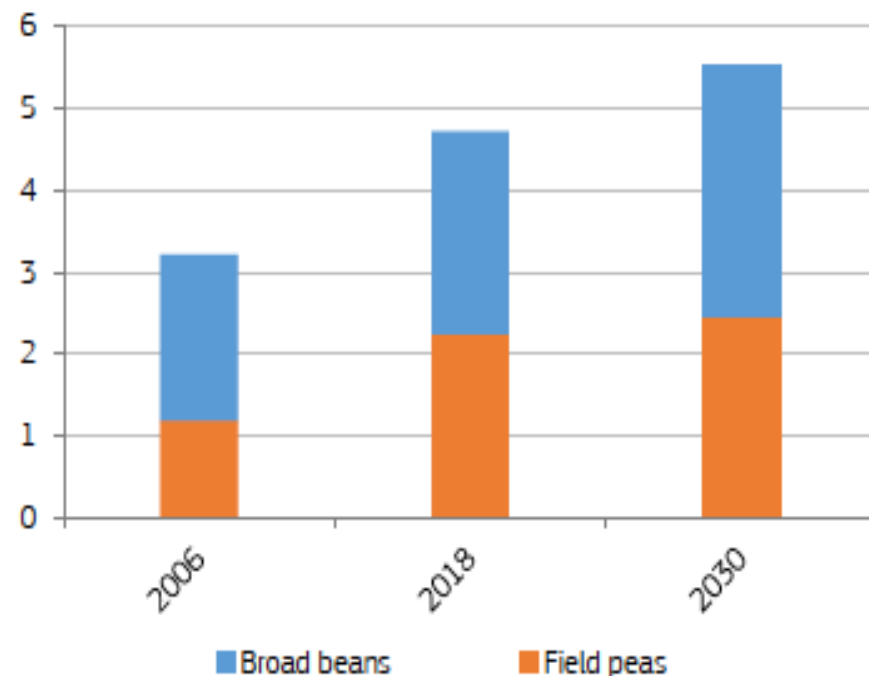

GRAPH 2.40 EU protein meal sources (million t)

Note: 2006=average(2006-2008); 2018*=average(2016-2018)*

GRAPH 2.33 EU feed demand for broad beans and field peas (million t)

- Soja je daleko najzastupljenija leguminoza kao izvor proteina za životinjsku prehranu, velika većina koje se uvozi
- EU predviđa veliki rast u potražnji za stočnim grahoricama

Proizvodnja i uvoz soje - Europa

Figure 12 Key countries of origin of soy imports to EU+, 2017 (1,000 tonnes)

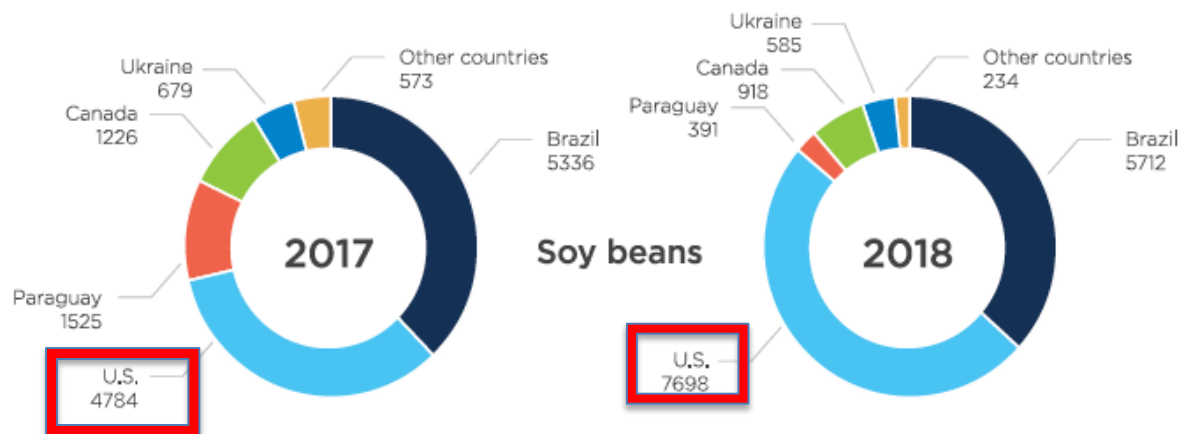
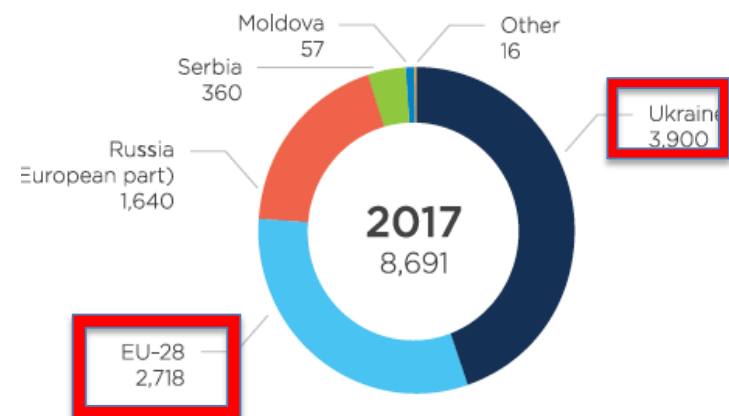
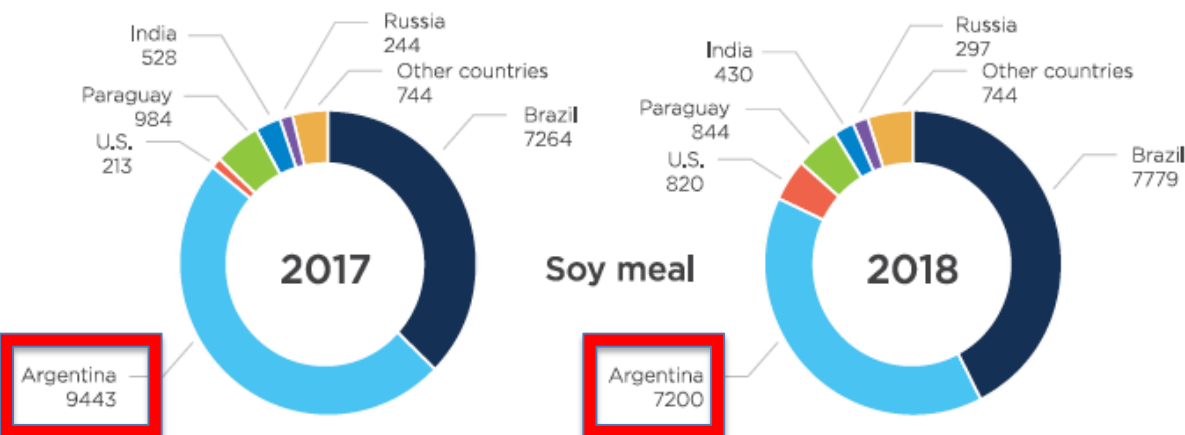

Figure 17 Soybean cultivation on European continent, 2012 and 2017 (1,000 tonnes)

Source: ISTA Mielke (2018, May), *Oil World Annual 2018*, Hamburg, Germany ((CH, NO); Eurostat "International trade in goods - detailed data", online: ec.europa.eu/eurostat/data/database

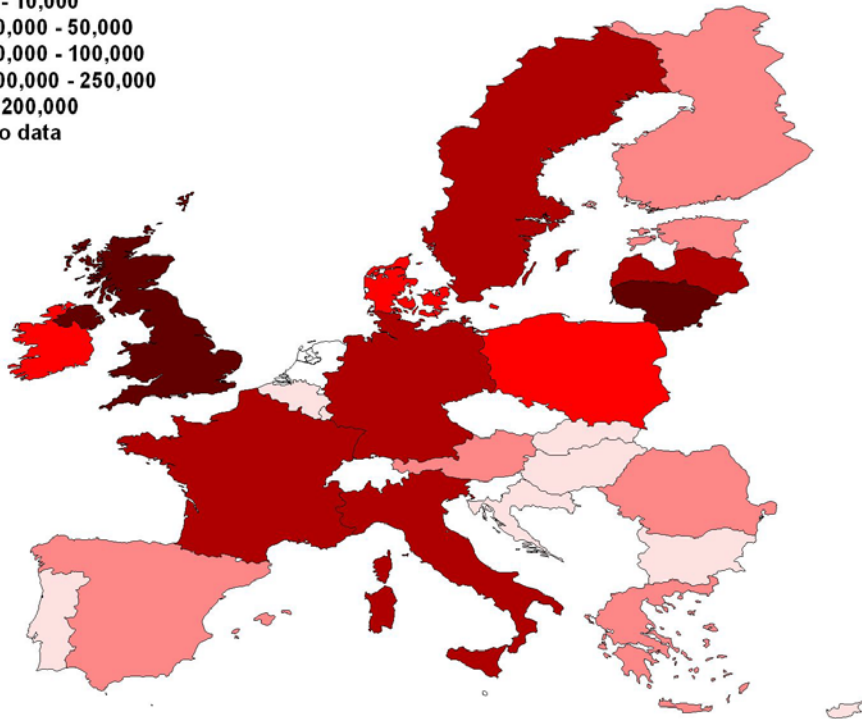
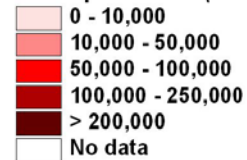
Source: DonauSoja (2018, November), *Statistics*.

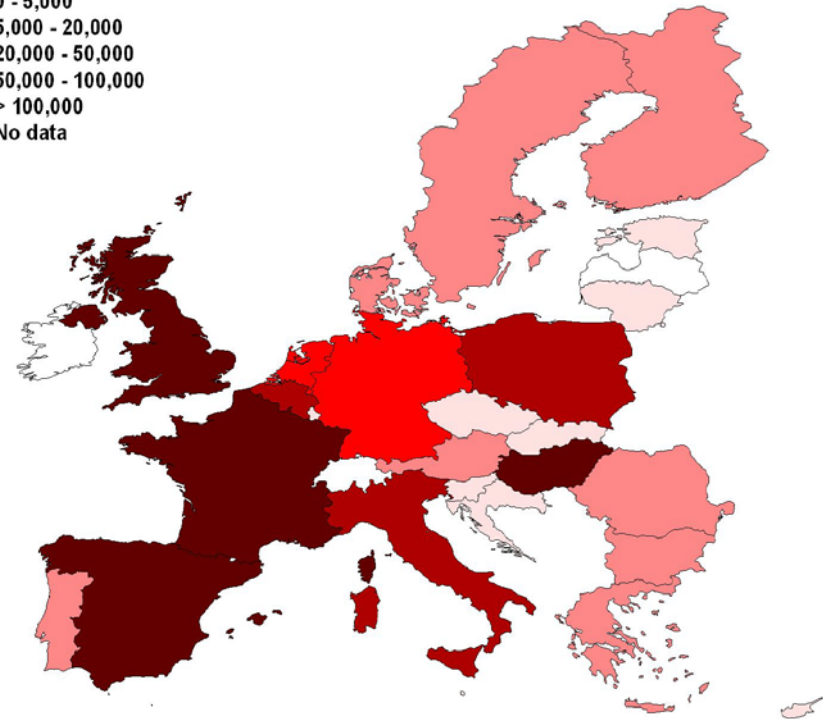
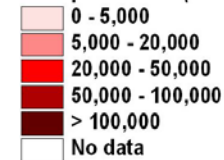
Trendovi proizvodnje leguminoza u EU - I

Grah i grašak

Beans production (tons)

Peas production (tons)

- Proizvodnja graha i graška raširena je diljem Europe, kao tradicionalno najprisutnija kultura, zemlje EU-15 dominiraju
- Zahtjevaju visoka ulaganja u tehnologiju - izazov za nove članice

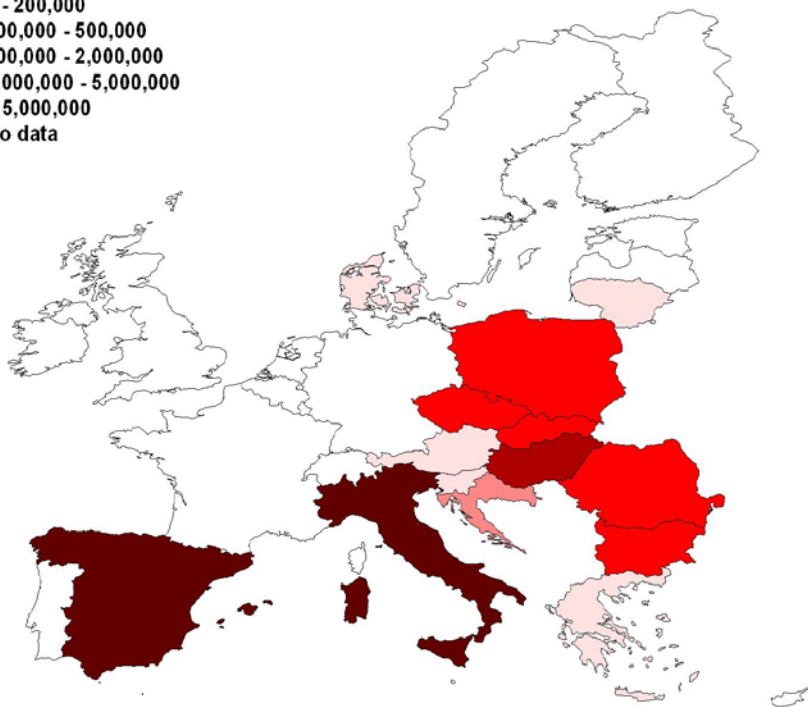
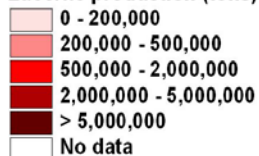

Trendovi proizvodnje leguminoza u EU - II

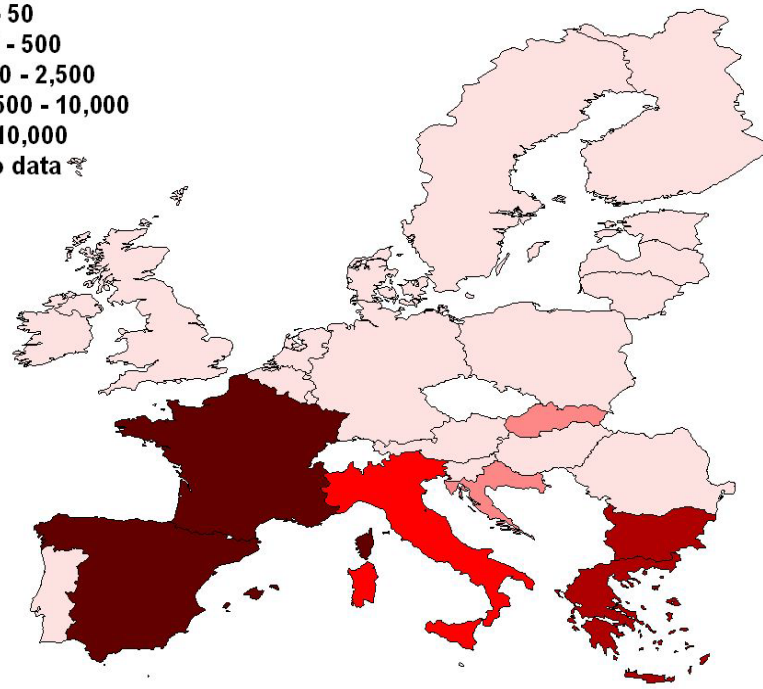
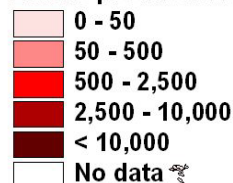
Lucerna i Leća

Lucerne production (tons)

Lentils production (t)

- Podaci za lucernu su djelomični, no raste po važnosti kao krmno bilje u stočarskoj proizvodnji - Zelena Gnojidba + izvor proteina
- Proizvodnja leće koncentrirana je na jugu Europe zbog ovisnosti o klimi i tradiciji - općenito skromna proizvodnja u Europi

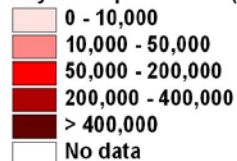

Trendovi proizvodnje leguminoza u EU - III

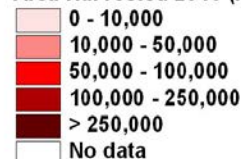
Soja

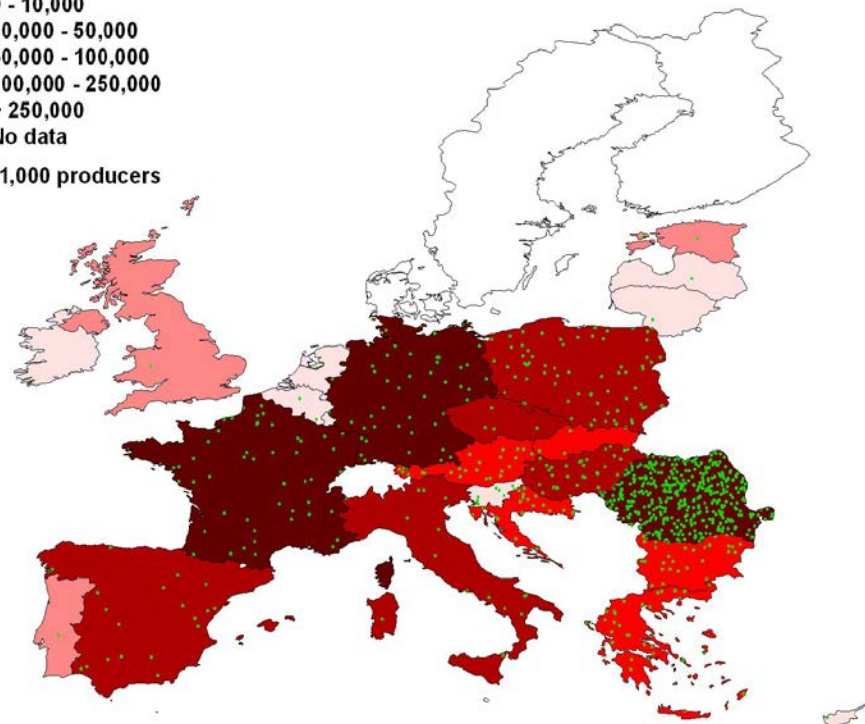
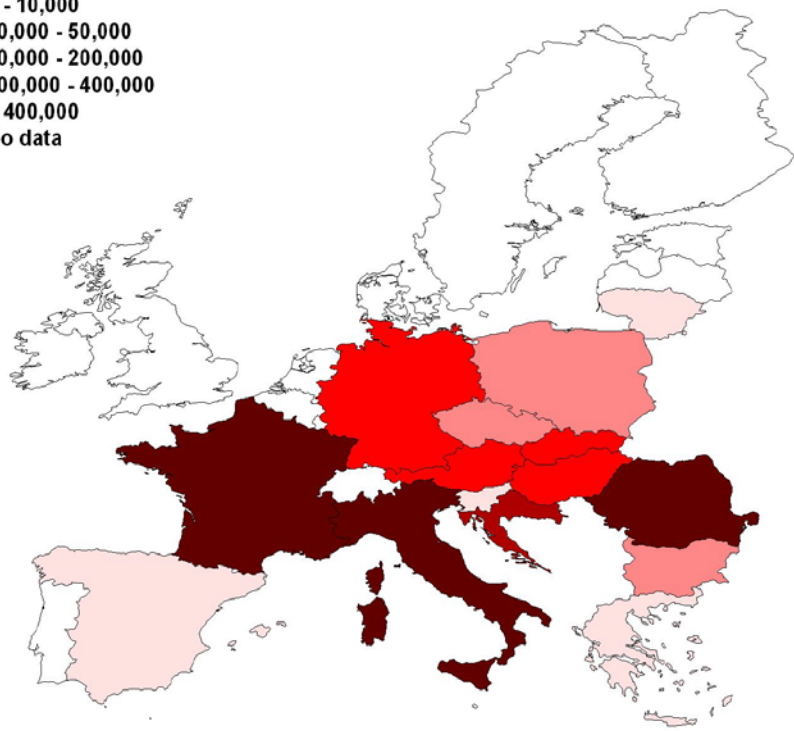
Soybeans production (tons)

Area Harvested 2016 (ha)

● = 1,000 producers

- Soja doživljava procvat u srednjoj i istočnoj Europi zbog povoljne klime, pedologije i postojanja kvalitetnih non-GMO sorti
- Većina EU zemalja uzgaja leguminoze na sve većim površinama, posebno je velik broj malih proizvođača u Rumunjskoj - anomalija

Trendovi u proizvodnji proteinskih usjeva

- **Konstantan rast** u globalnoj proizvodnji i trgovini proteinskih usjeva
- **Dominacija važnosti soje** kao proteinske komponente ishrane stoke
- **Problem ovisnosti o uvozu i (ne)konkurentnosti EU proizvodnje** leguminoza, posebno soje - pitanje sigurnosti opskrbe hranom
- **Ozbiljni naponi EU na razvoju sektora** kroz tzv. greening ZPP-a i razvoj novih sorti leguminoza u zadnjih 10-ak godina (100% GMO-free tržište), te napore za **razvoj adekvatnih razvojnih politika sektora**
- **Pitanje ekologije i održivosti** postojećih sistema proizvodnje - GMO debata, uništavanje eko sustava zbog monokultura, upotreba herbicida itd. sve više utječu i oblikuju budućnost sektora
- **Pojava novih trendova** na tržištu hrane - veganstvo, fleksitarijanci, rast tržišta alternativa mesu i mlijeku - brzorastuće premium niše
- **Rast proizvodnje** mesa i mlijeka, te rast sektora prehrane biljnim alternativama pogoduju sektoru leguminoza

Leguminoze u Republici Hrvatskoj

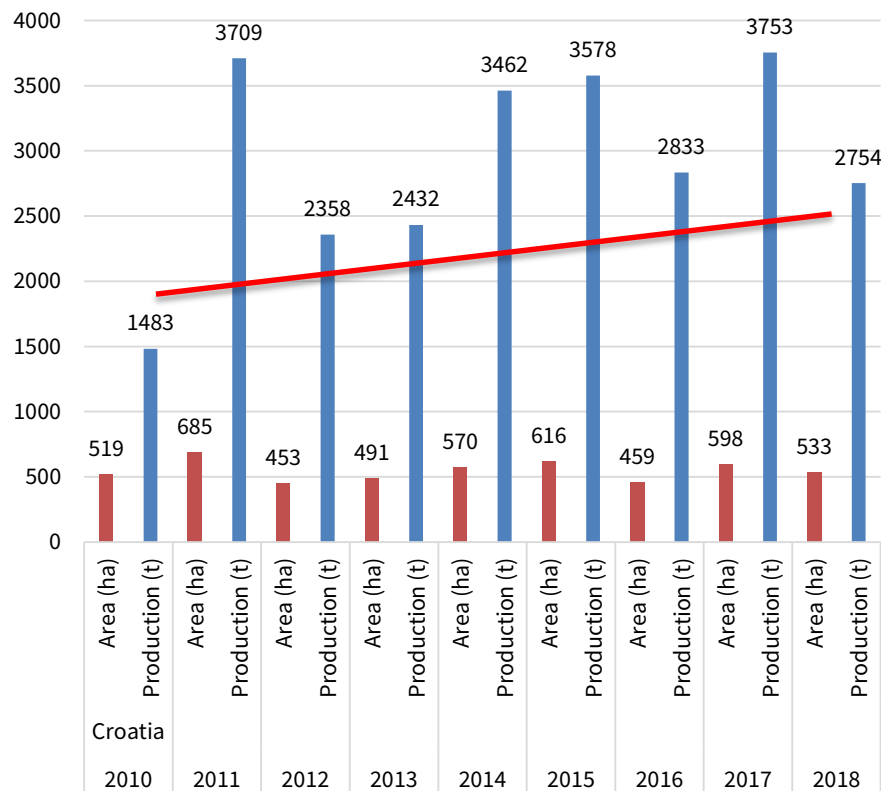
- Kratki pregled proizvodnje, prinosa, trgovine i konkurentnosti
 - Mahunarki - grah i grašak
 - Ostalih mahunarki - stočni grašak, slanutak, bob i slično
 - Krmnih usjeva - lucerna i slično
 - Soje
- Prednosti i nedostaci sektora, te preporuke za daljnji razvoj
- Osvrt na izradu smjernica politike budućeg razvoja

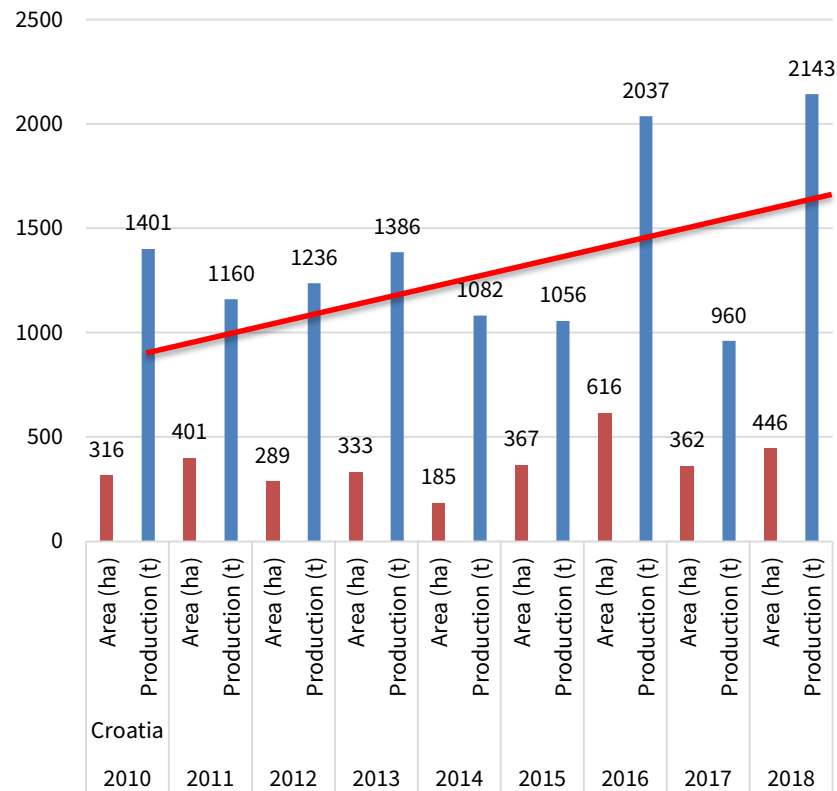
Mahunarke - grah i grašak - proizvodnja

Proizvodnja svježeg graška - zasijane površine i prinosi 2010-2018

Proizvodnja svježeg graha - zasijane površine i prinosi 2010-2018

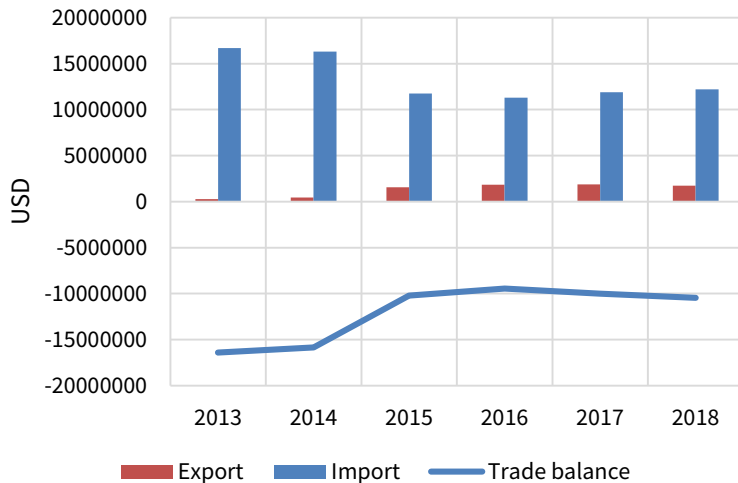
- Proizvodnja graška u Hrvatskoj stagnira dugi niz godina
- Proizvodnja graha u Hrvatskoj raste zadnjih par godina

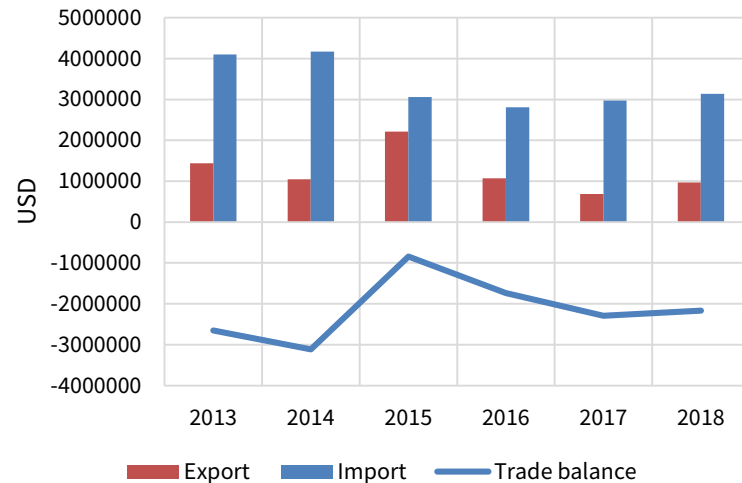
Mahunarke - grah i grašak - trgovina

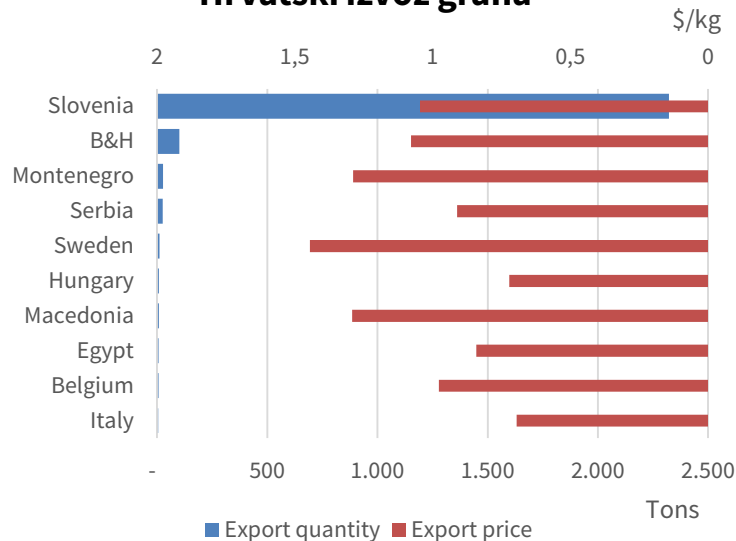
Trgovinska bilanca - Grah

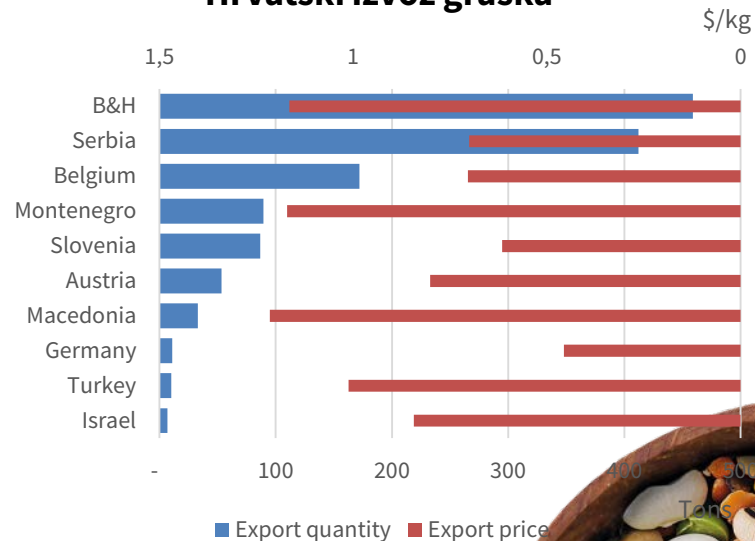
Trgovinska bilanca - Grašak

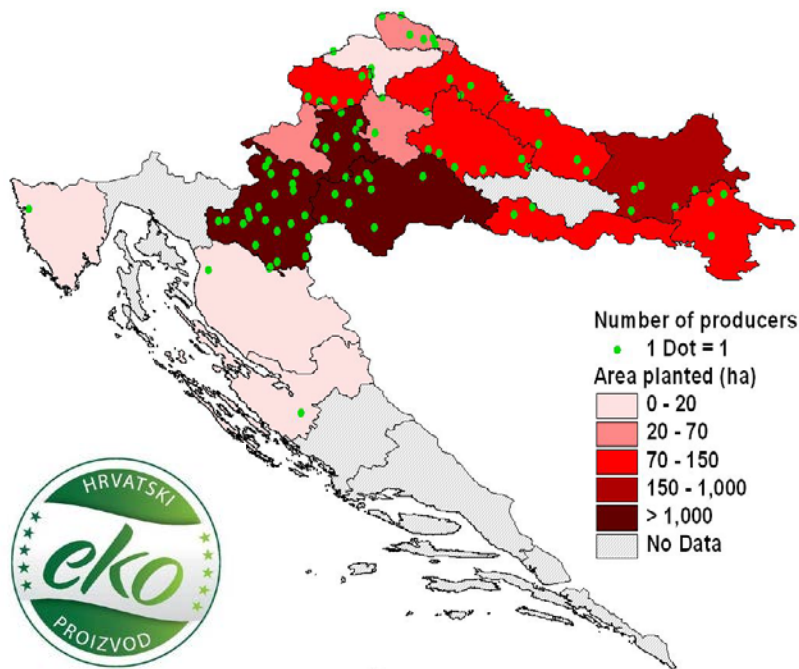
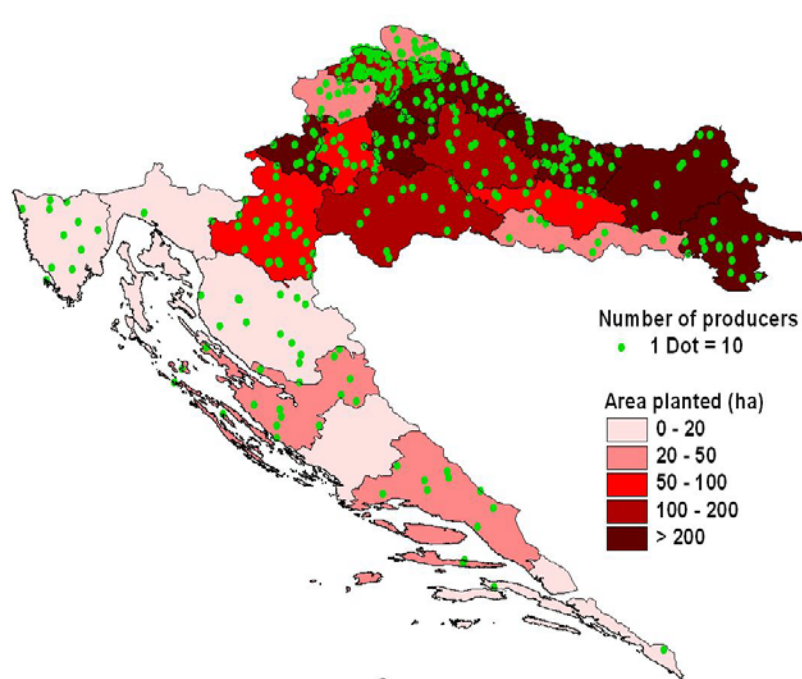
Hrvatski izvoz graha

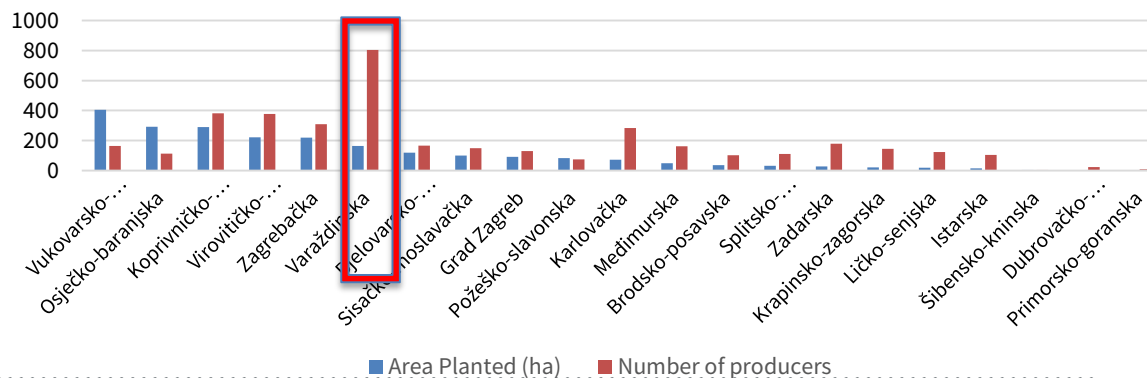
Hrvatski izvoz graška

Mahunarke* - zemljopisna gustoća i raspored

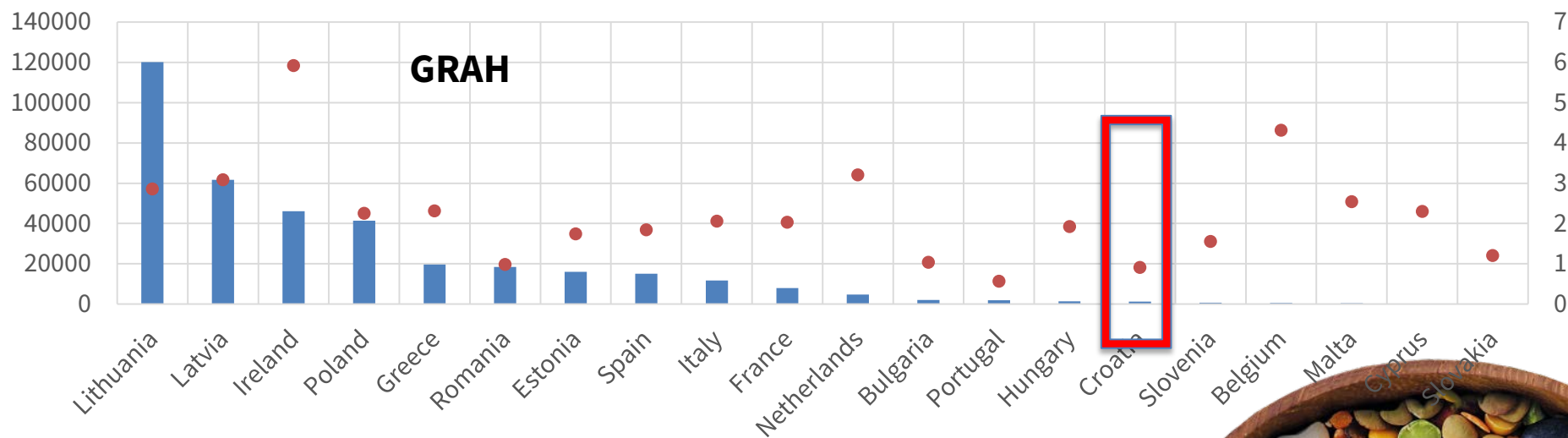
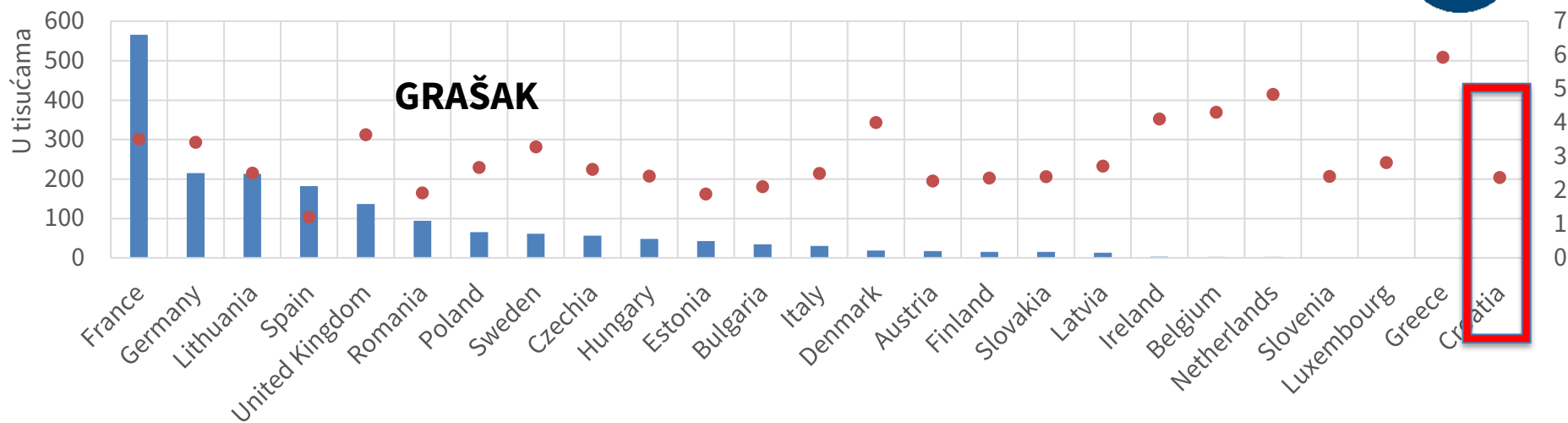
Površine i broj proizvođača mahunarki po Županijama 2018

*grah, grašak, slanutak, bob, leća

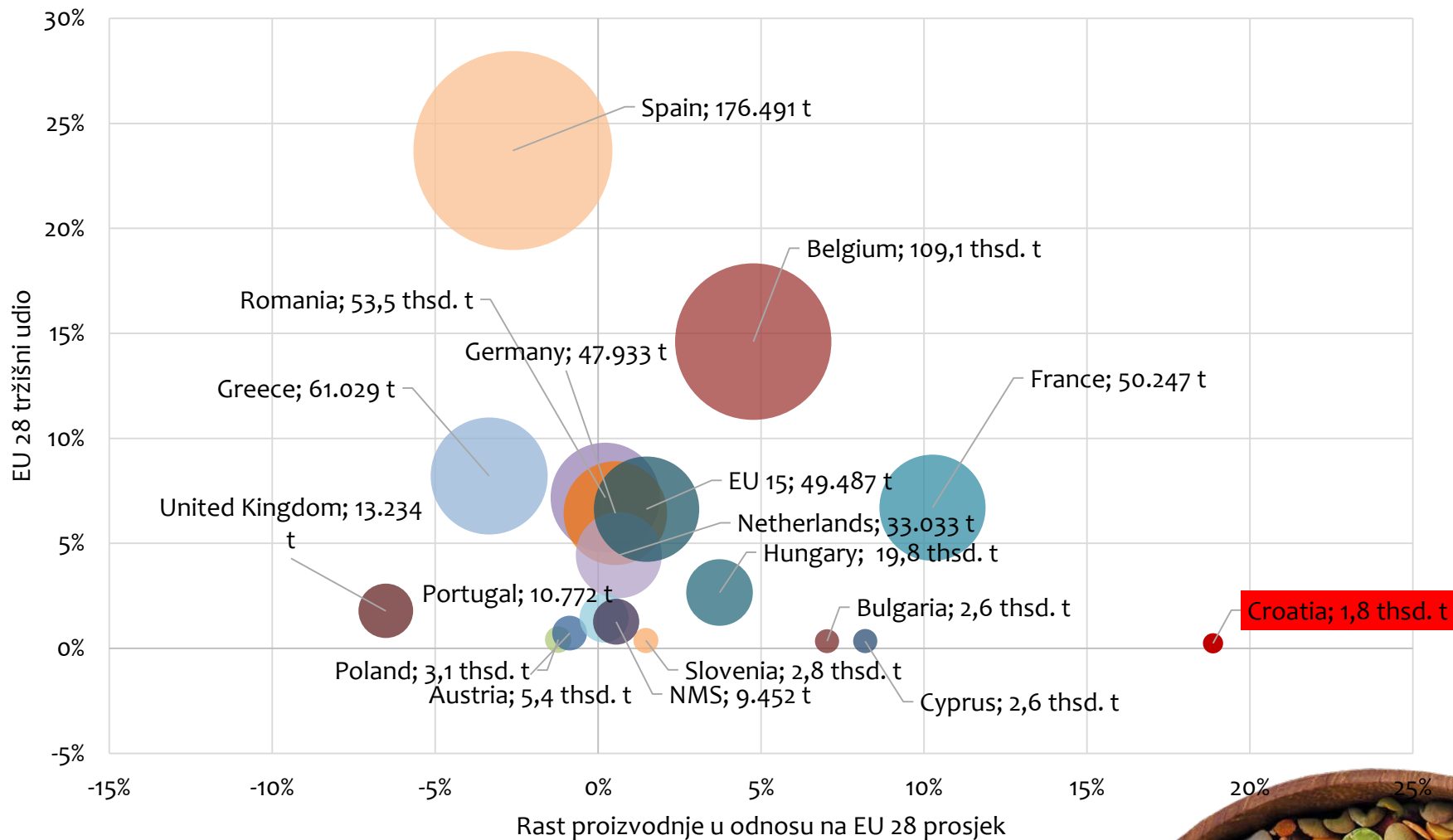

Grah i grašak - proizvodnja i prinosi EU zemlje i RH

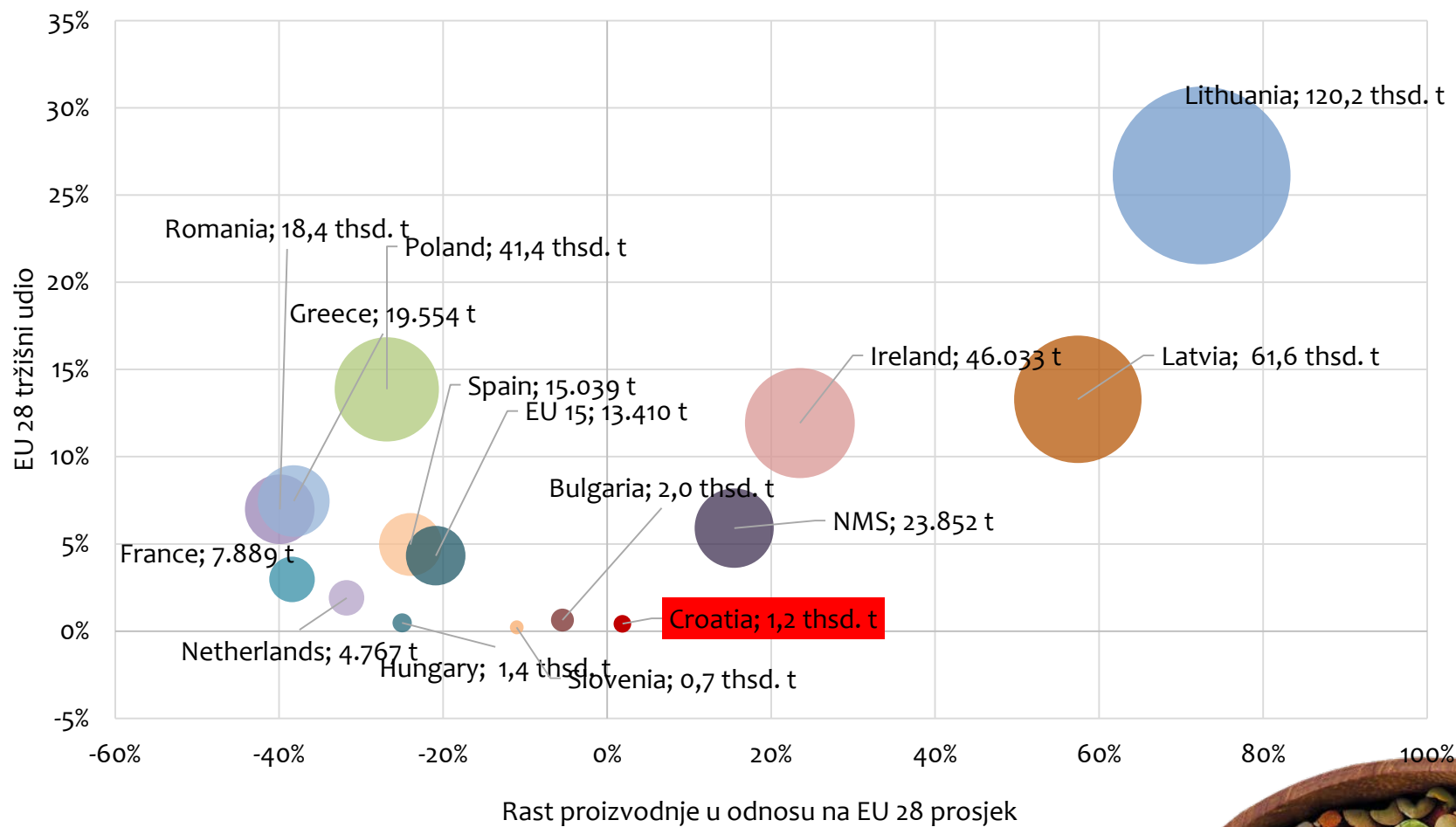

Mahunarke - proizvodnja svježeg graha u EU

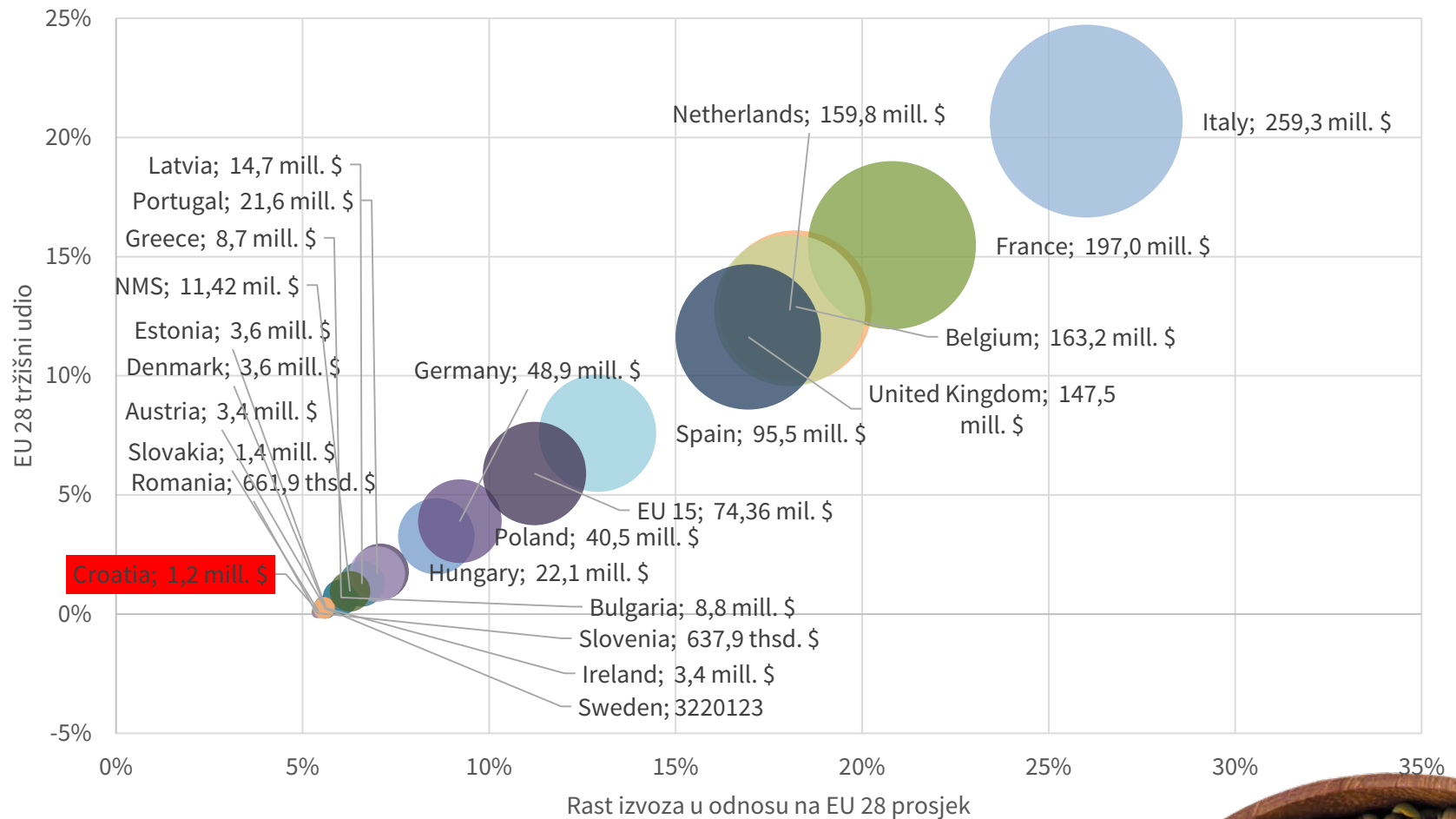
trend 2010-2017

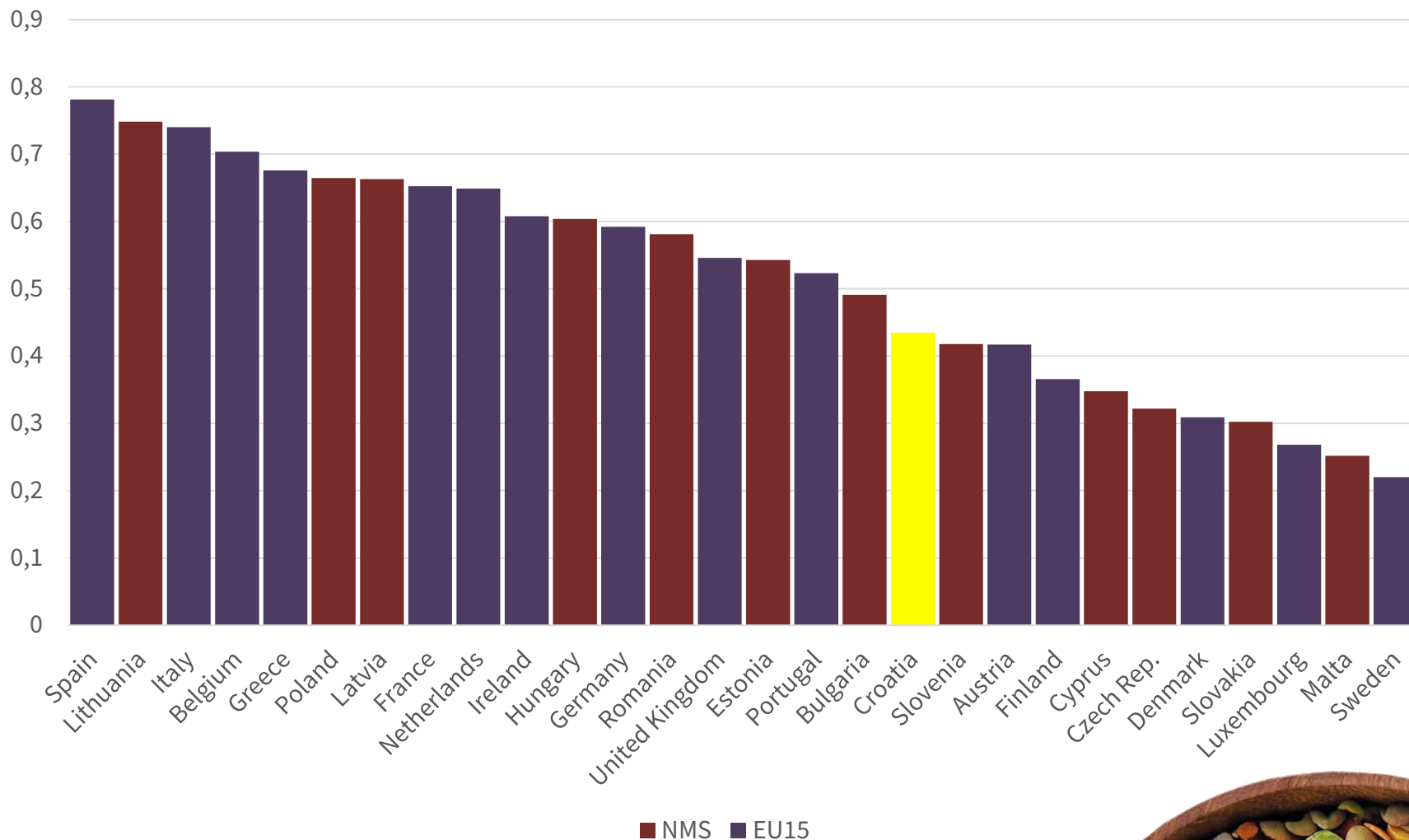
Mahunarke - proizvodnja suhog graha u EU trend 2010-2017

Mahunarke - EU izvoz graha trend 2013-2018

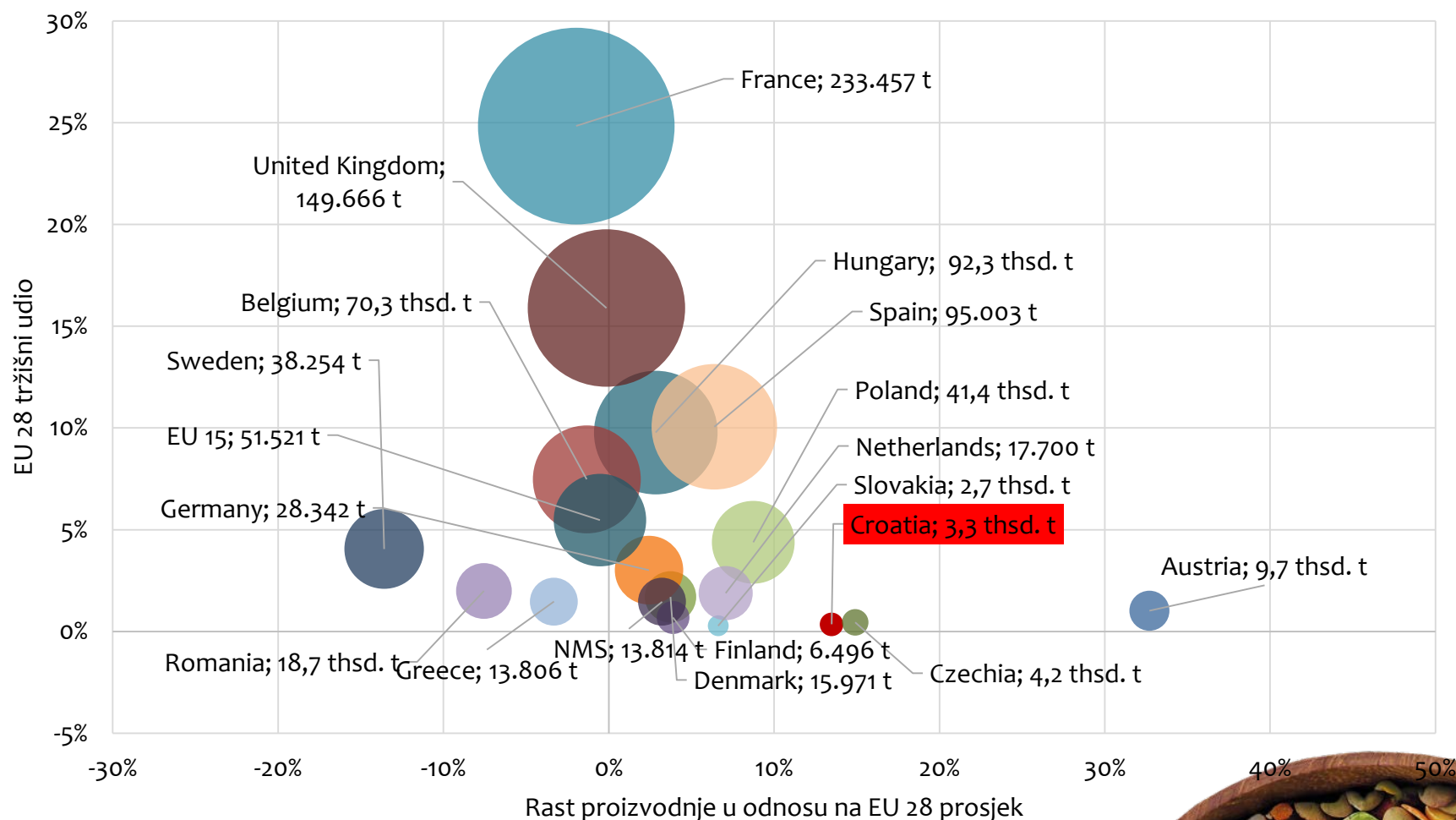

Indeks konkurentnosti - Grah u Europskoj Uniji

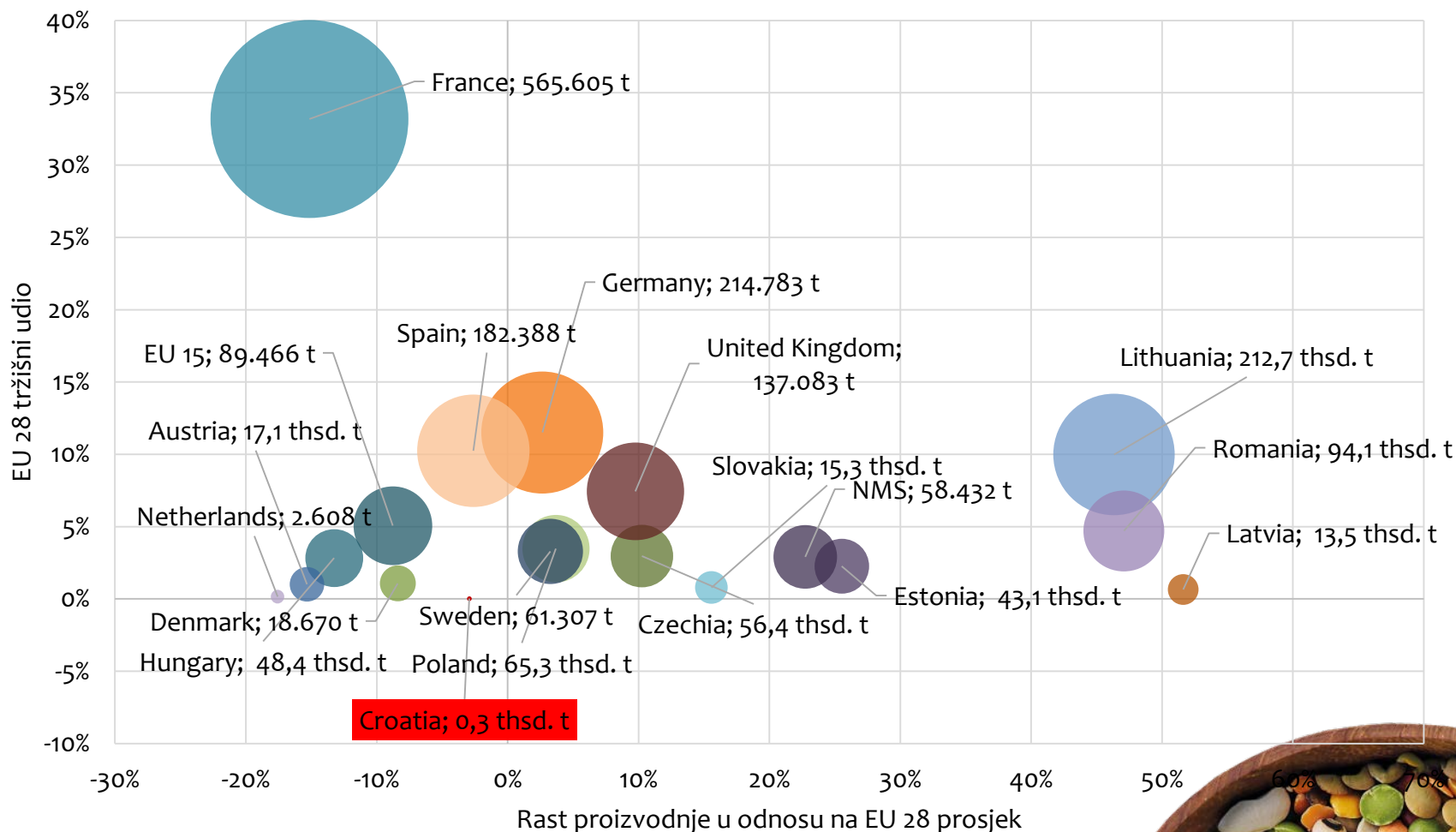
Mahunarke - proizvodnja svježeg graška u EU

Trend 2012-2017

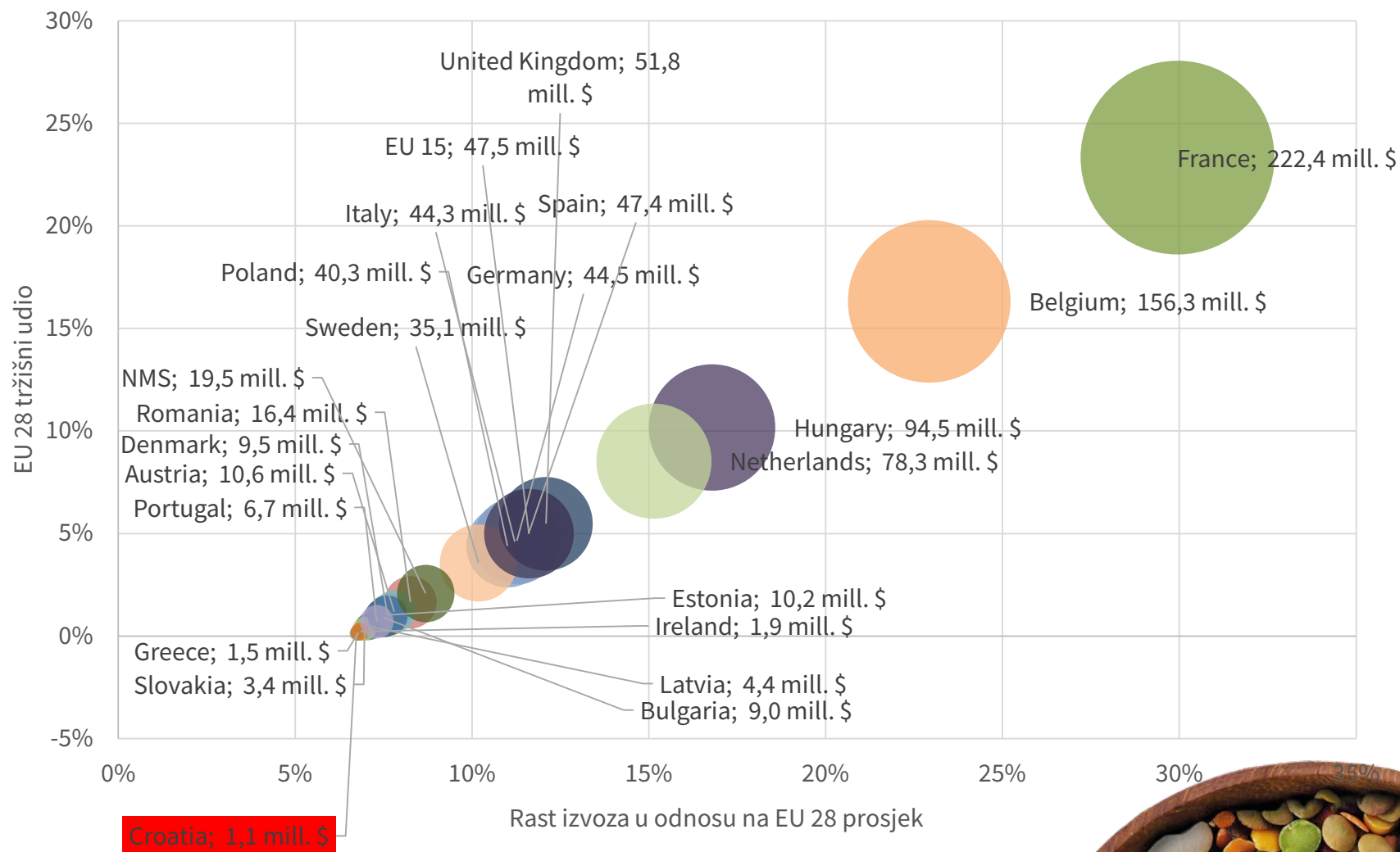

Mahunarke - proizvodnja suhog graška u EU

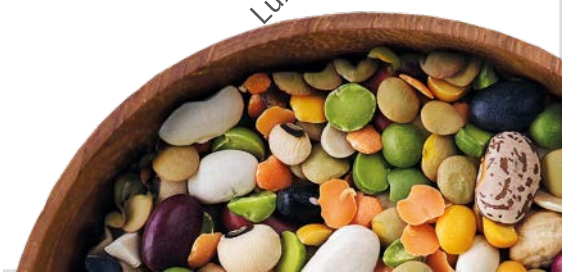
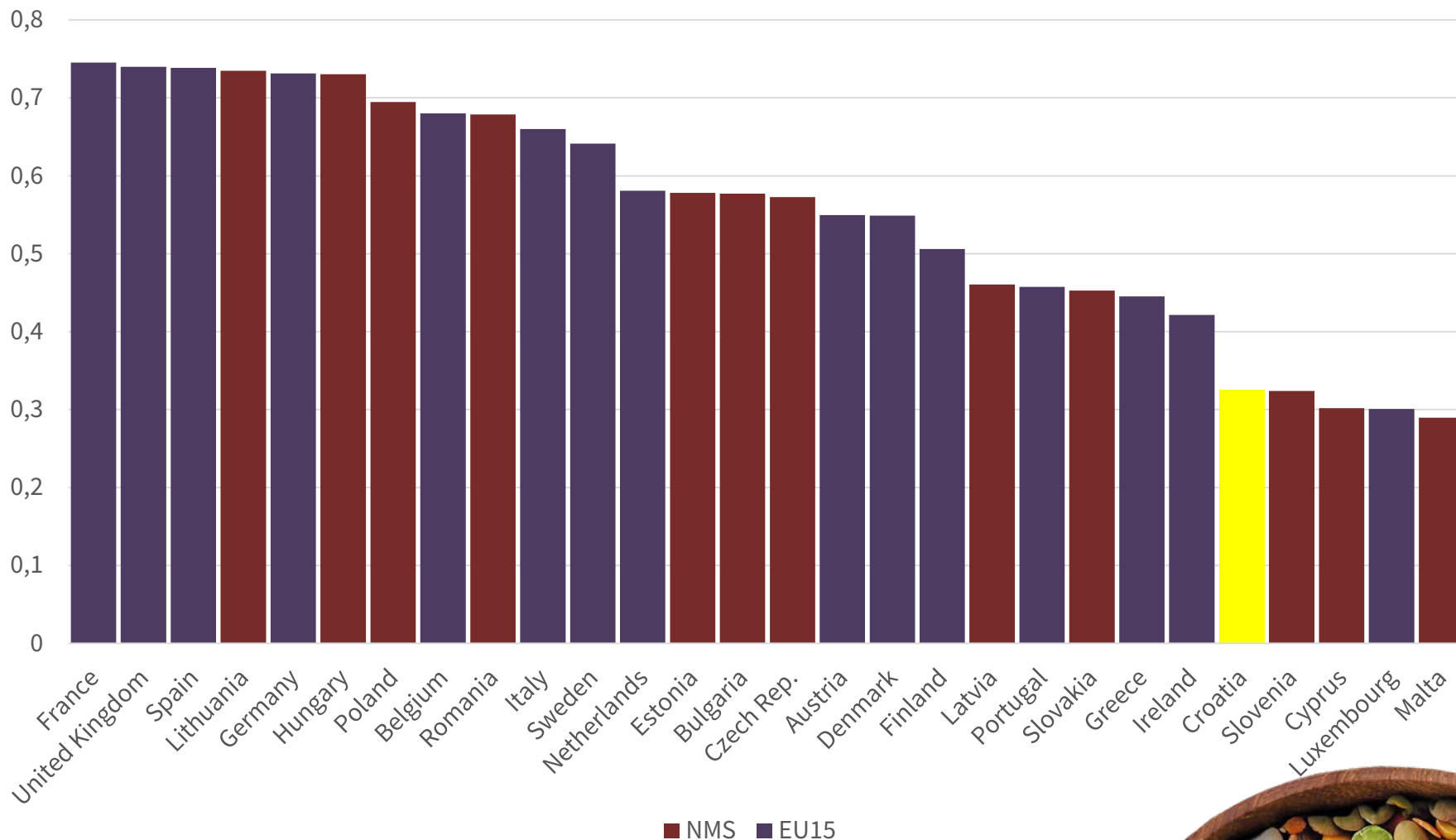
Trend 2012-2017

Mahunarke - izvoz graška u EU - trend 2013-2018

Indeks konkurentnosti - grašak u Europskoj Uniji

Mahunarke - Grah - Zaključci

- Hrvatska proizvodnja graha vrlo je skromna - cca 1.800 t svježeg i cca 1.200 t suhog graha u 2018. godini, s malim prosječnim prinosima
- Veliki broj malih proizvođača, sa vrlo malim površinama
- Pokazatelji trgovine grahom ukazuju na sistemski deficit i trgovinsku neravnotežu - Hrvatska je dugoročni neto uvoznik graha
- U kontekstu bloka EU 28, hrvatska proizvodnja i trgovina grahom je neznatna, usprkos znatnom rastu proizvodnje
- U kontekstu analize konkurentnosti, hrvatska proizvodnja graha spada među niže konkurentne u Europi

Mahunarke - grašak - zaključci

- Hrvatska proizvodnja graška vrlo je skromna - cca 3.300 t zelenog i cca 300 t suhog graška u 2018. godini, sa prosječnim urodom
- Veliki broj proizvođača sa malim površinama
- Pokazatelji trgovine graškom ukazuju na sistemski deficit i trgovinsku neravnotežu - Hrvatska je dugoročni neto uvoznik graška
- U kontekstu bloka EU 28, hrvatska proizvodnja graška je neznatna, iako pokazuje trend znatnog rasta u posljednjih nekoliko godina
- U kontekstu analize konkurentnosti, hrvatska proizvodnja graška jedna je od najmanje konkurentnih u Europi
- Proizvodnja slanutka, leće i boba u Hrvatskoj je zanemariva
 - Iznimka - Tradicija proizvodnje boba u Dalmaciji - PDO/PGI Zaštita?

Mahunarke - grah i grašak - nedostaci

- **Hrvatska proizvodnja mahunarki vrlo je skromna** u regionalnom i EU kontekstu, gotovo isključivo je malih razmjera, poljoprivrednici nemaju potrebne količine, znanja i tehnologije, a sve to **ograničava** njihovu **mogućnost pristupa i konkurentnosti** na tržištu budući da gotovo da nemaju pristup velikim trgovačkim lancima - **prodaja je ograničena** na zelene tržnice, male specijalizirane trgovine, prodaju na kućnom pragu i na kraju kućnu potrošnju
- Veletrgovci povrća i posredno, **veliki trgovački lanci diktiraju cijenu** - nedostatak konkurentnosti, za razliku od uvoza glavnih svjetskih proizvođača, znači da je **preko 3/4 domaće potražnje pokriveno uvozom**
- **Grašak - prisutnost samo jednog ozbiljnog prerađivača** ograničava izbor poljoprivrednika na tržištu - posebno proizvođača graška kod kojih je vrijeme za preradu vrlo kratko i stoga ograničava njihove mogućnosti
- **Visoki troškovi ulaganja u modernu opremu** onemogućuju velikoj većini poljoprivrednika graška modernizaciju, jer oni obrađuju površine koje su premale da bi mogli opravdati povezane troškove ulaganja.

Mahunarke - grah i grašak - preporuke

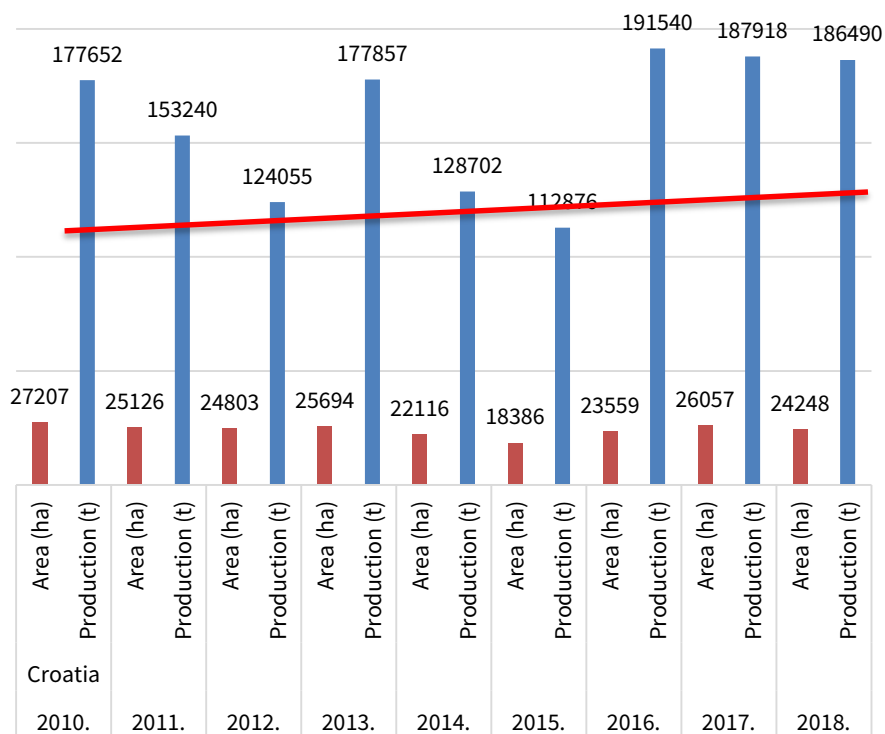
- **Domaća potražnja preferira lokalno** proizvedeni grah i grašak, koji se **prodaje na lokalnim zelenim tržištima** i u lokalnim trgovinama, kao nasljeđe tradicionalnih prehrambenih navika u regiji - ovo pruža priliku lokalnim proizvođačima
- **Ključno je pomoći poljoprivrednicima** u njihovim naporima da pristupe ovom tržištu i dugoročno se pozicioniraju, što bi trebalo pomoći u oživljavanju ove tradicionalno popularne i vrijedne nišne proizvodnje
- Stoga bi trebalo uložiti napore u **razvoj lokalnih/kratkih lanaca opskrbe, unaprijediti proizvodnju kroz edukaciju i modernizaciju**, te pokušati **postići ekonomiju razmjera** horizontalnom suradnjom poljoprivrednika i vertikalnom integracijom s prerađivačima;
- **Treba povećati popularnost niša** za tradicionalnu, organsku, vegansku i sličnu hranu jer nude priliku malim proizvođačima, stoga treba istražiti mogućnosti poput stvaranja potražnje putem povećane svijesti potrošača i brendiranja proizvoda, kako bi se povećao tržišni interes i svijest o tim nišama hrane i pripadajućim mahunarkama
- **Važnost EU potpora bez kojih prijeti kolaps sektora**

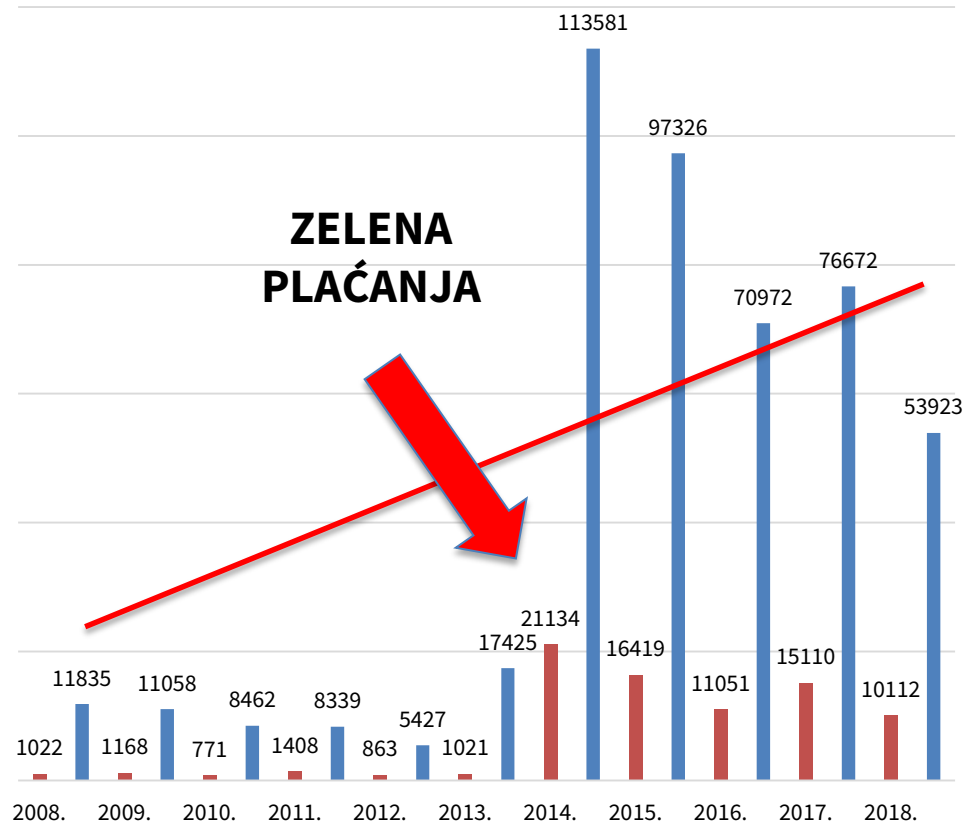
Proteinska krmiva - proizvodnja u RH

Lucerna - zasijane površine i proizvedene količine 2010-2018

Ostala leguminozna krmiva* - površine i proizvedene količine 2008-2018

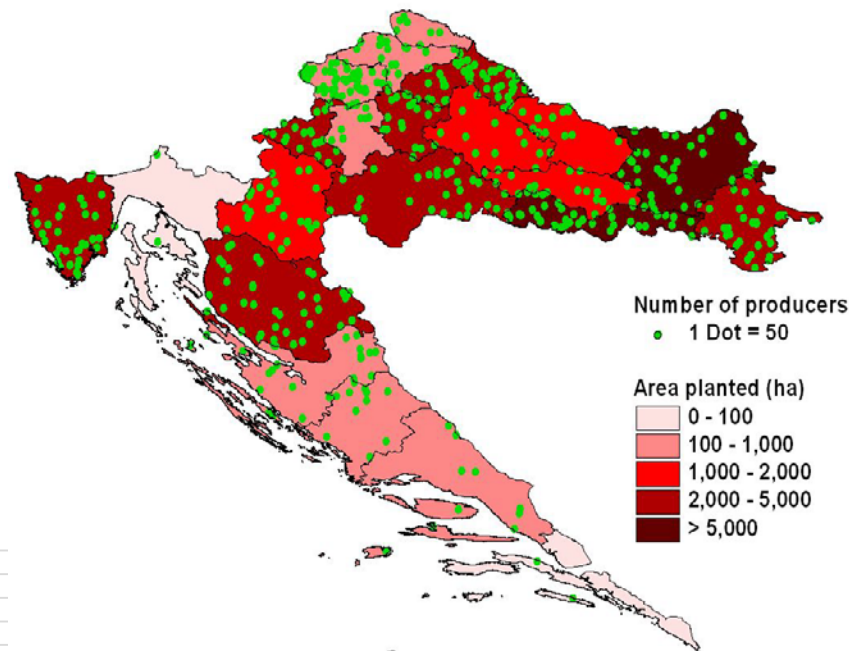
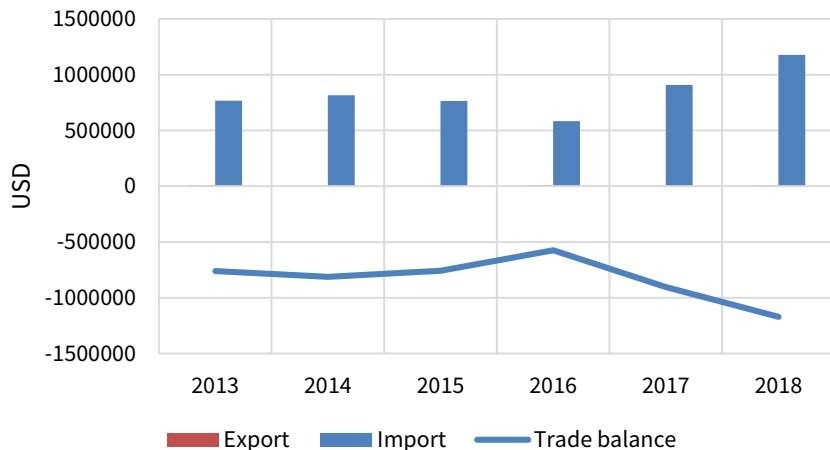
*djeteline, DTS, stočni grah i grašak, esparzeta i slično

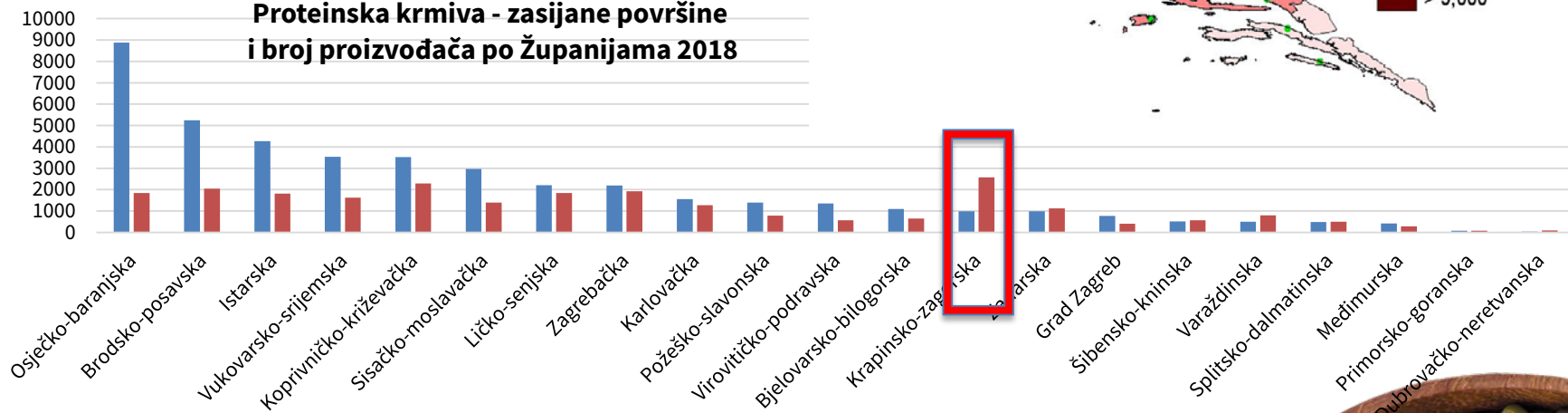
Proteinska krmiva - lucerna i ostalo*

Trgovinska bilanca - lucerna

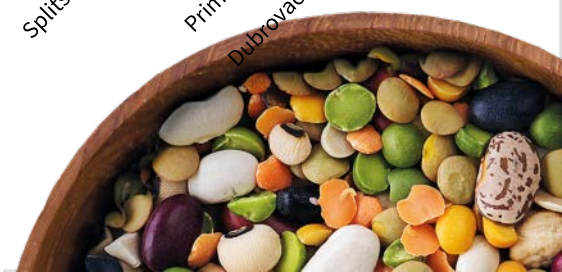

Proteinska krmiva - zasijane površine i broj proizvođača po Županijama 2018

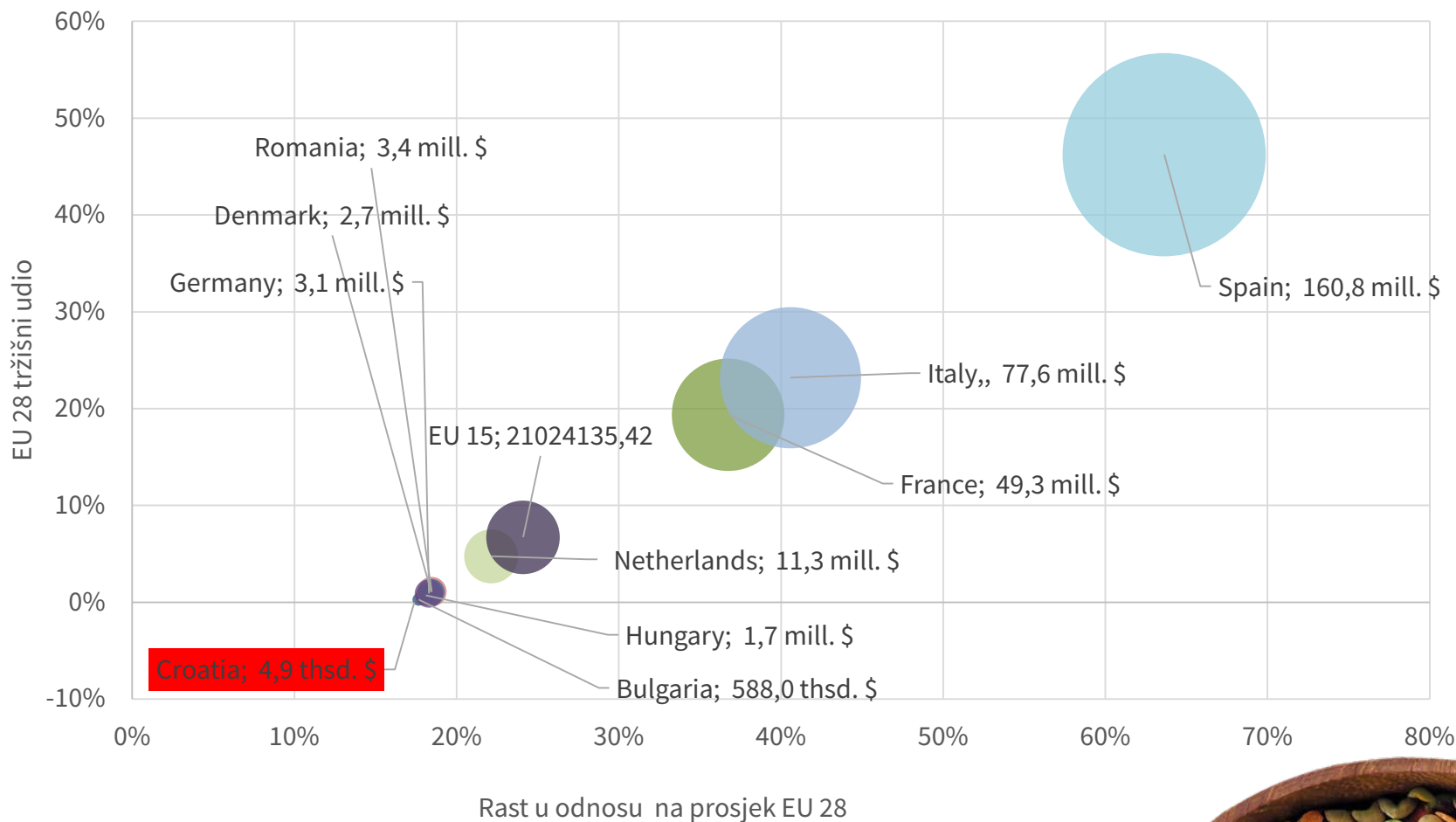

*djeteline, DTS, stočni grah i grašak, esparzeta, i slično

Area Planted (ha) Number of producers

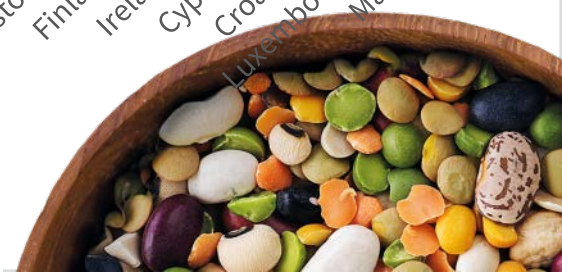
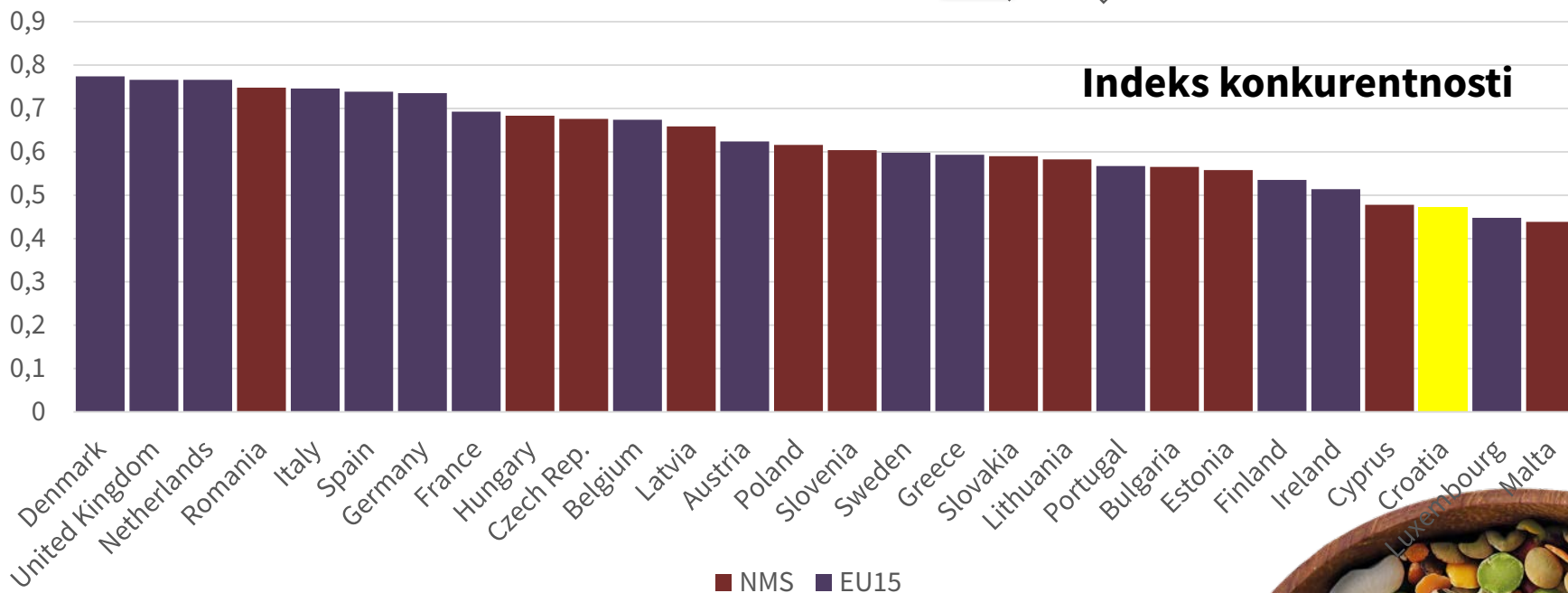
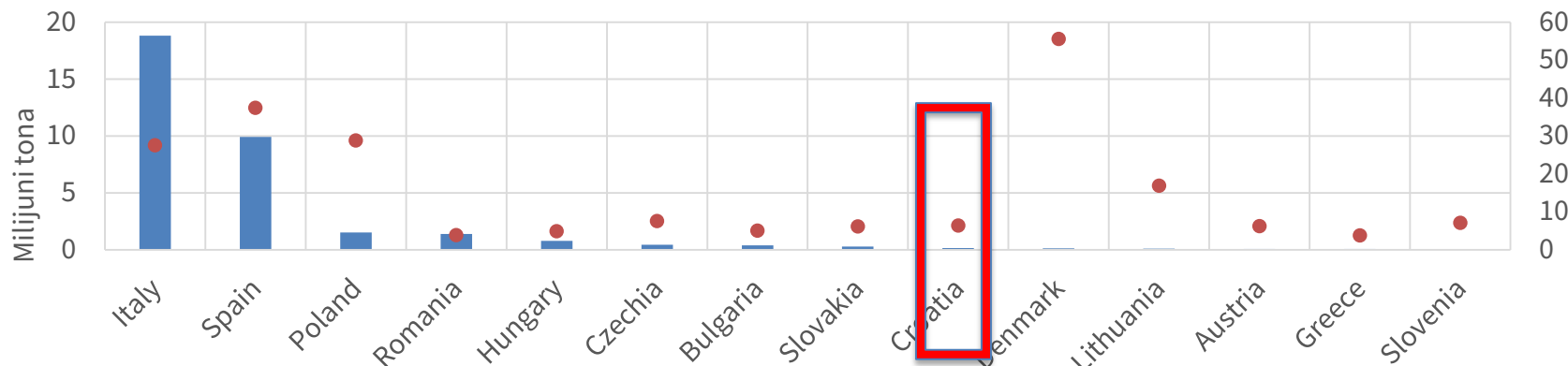
Proteinska krmiva - trend izvoza lucerne EU 28 2013-2018

Proteinska krmiva - proizvodnja, prinosi i konkurentnost

Proizvodnja (lijevo) i prinosi (desno tona/ha) Lucerne za zemlje EU 28

Proteinska krmiva - zaključci

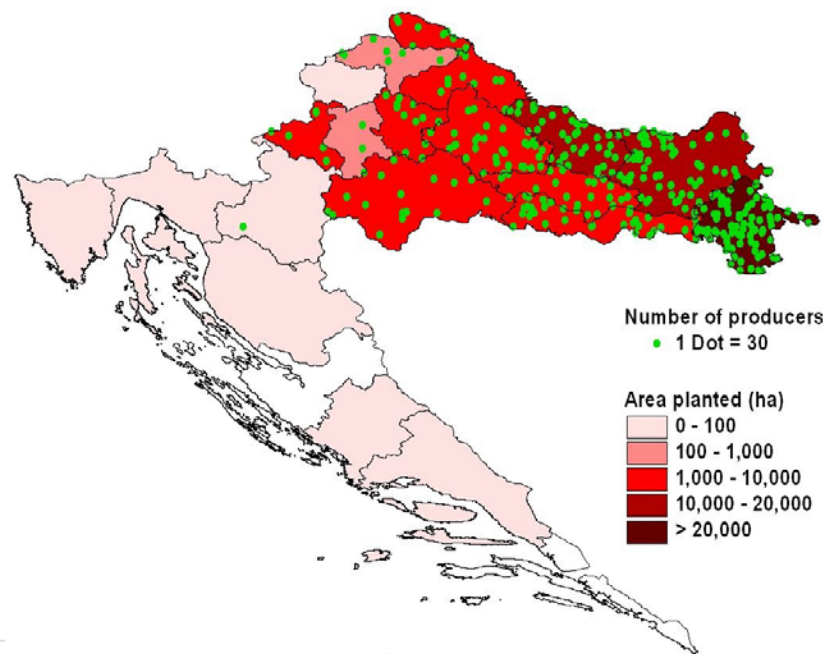
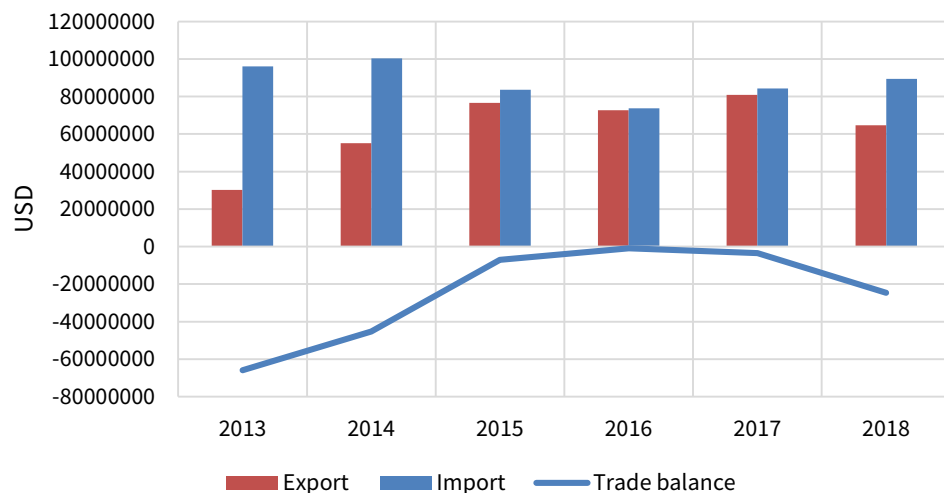
- **Značajne površine** obrađuju se u cijeloj zemlji, stočari koriste krmiva kao sijeno i silažu za vlastite potrebe - **tržište je vrlo skromno** i često se odvija ad hoc, ovisno o sposobnosti i potrebama poljoprivrednika.
- Tradicionalno, **gospodarstva u Dalmaciji kupuju stočnu hranu** od proizvođača u unutrašnjosti, ali vrlo je **malo proizvođača usjeva za stočnu krmu** koji su specijalizirani za proizvodnju na tržištu.
- **Tržište uvelike ovisi o sezonalnosti i meteo obrascima** - čineći **ulazak na tržište rizičnim i nesigurnim** za potencijalne proizvođače koji žele ući na tržište kao komercijalni dobavljači krmnih kultura.
- **Nedostatak uvoznog i izvoznog tržišta** - hrvatski poljoprivrednici u načelu ne trguju krmivima na robnim tržištima, jer **nedostaju nam kvaliteta i količine** da bismo se natjecali sa ozbiljnim proizvođačima u Europi.
- **Oprema za preradu (sušenje i / ili peletiranje)** u Hrvatskoj gotovo ne postoji - to ograničava sposobnost poljoprivrednika za proizvodnju dosljedno visoko kvalitetnih proteinskih krmiva.

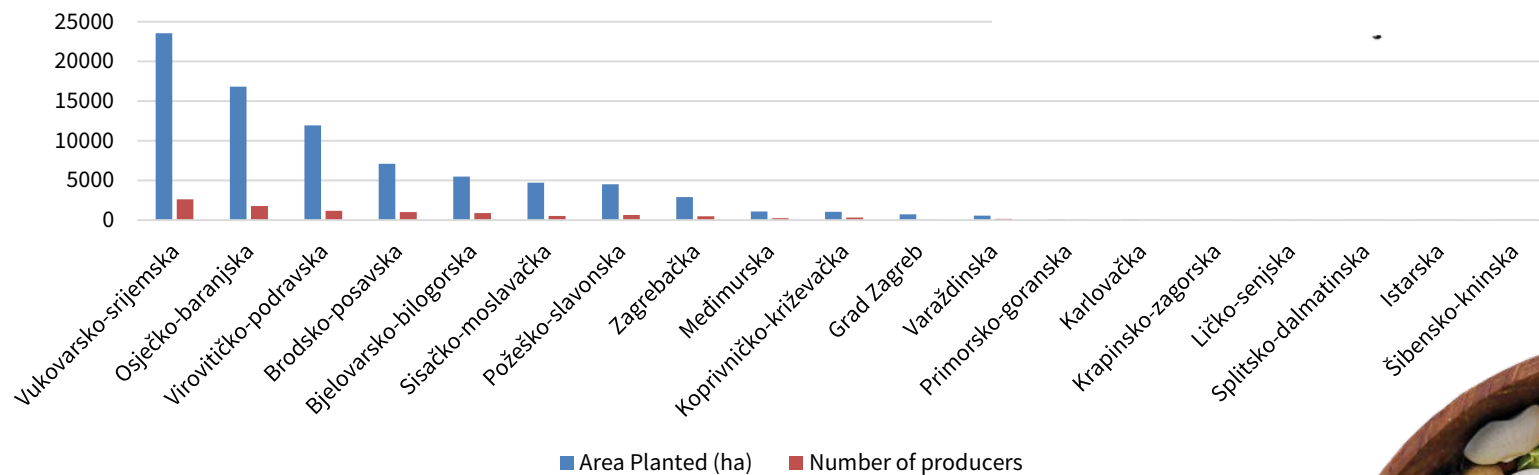
Soja - Hrvatska proizvodnja i trgovina

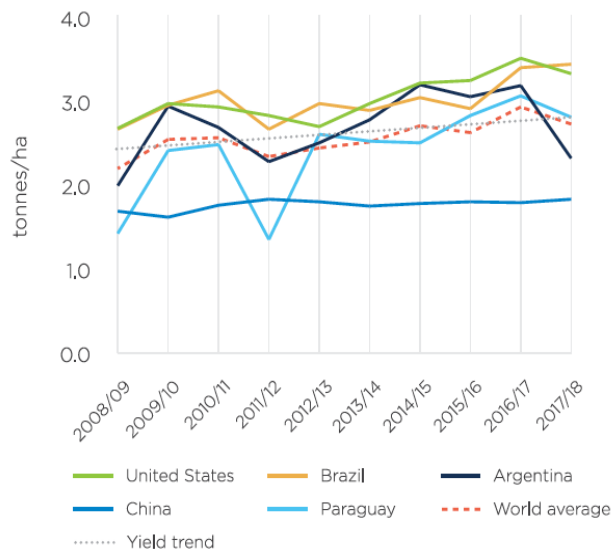
Trgovinska bilanca soje

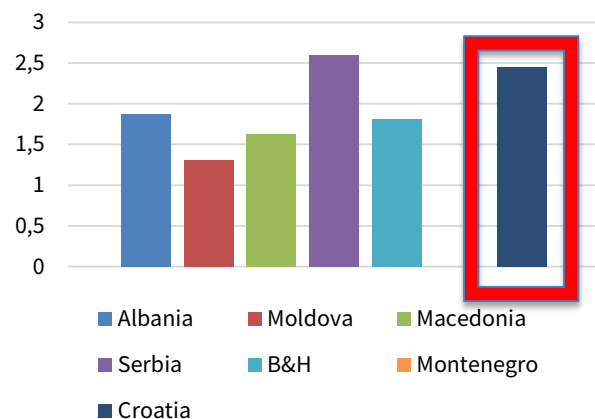
Proizvodnja soje po Županijama - broj proizvođača i površine 2018

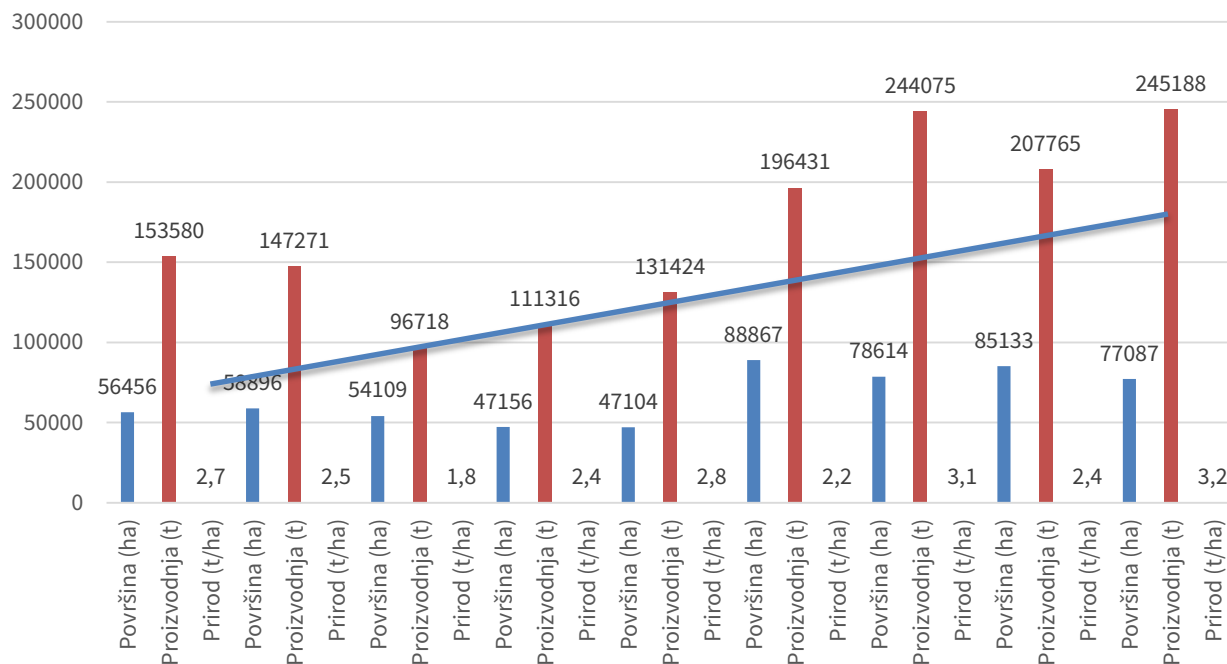
Soja - Hrvatski prinosi, količine i površine

Prinos soje - CEFTA regija 2012-2017

RH Soja - proizvodnja, prinos i površine 2010 - 2018

Prinos soje u RH (3,2 t/ha) približava se prinosima vodećih EU zemalja proizvođača, demonstrirajući njen potencijal

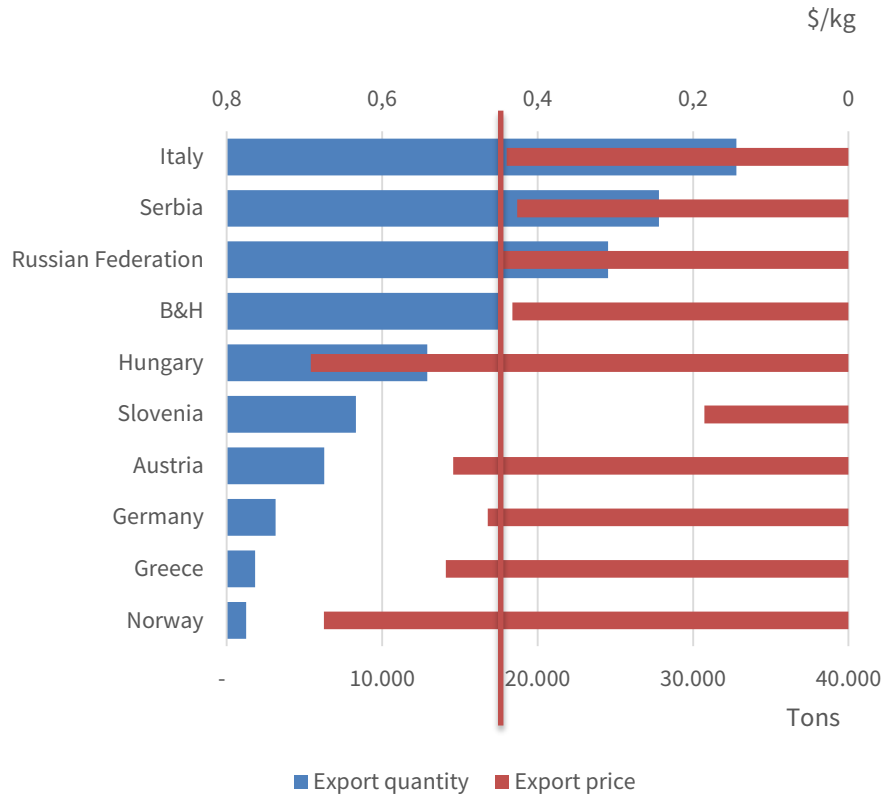
Proizvodnja i površine pod sojom naglo su povećane u zadnje 4 godine

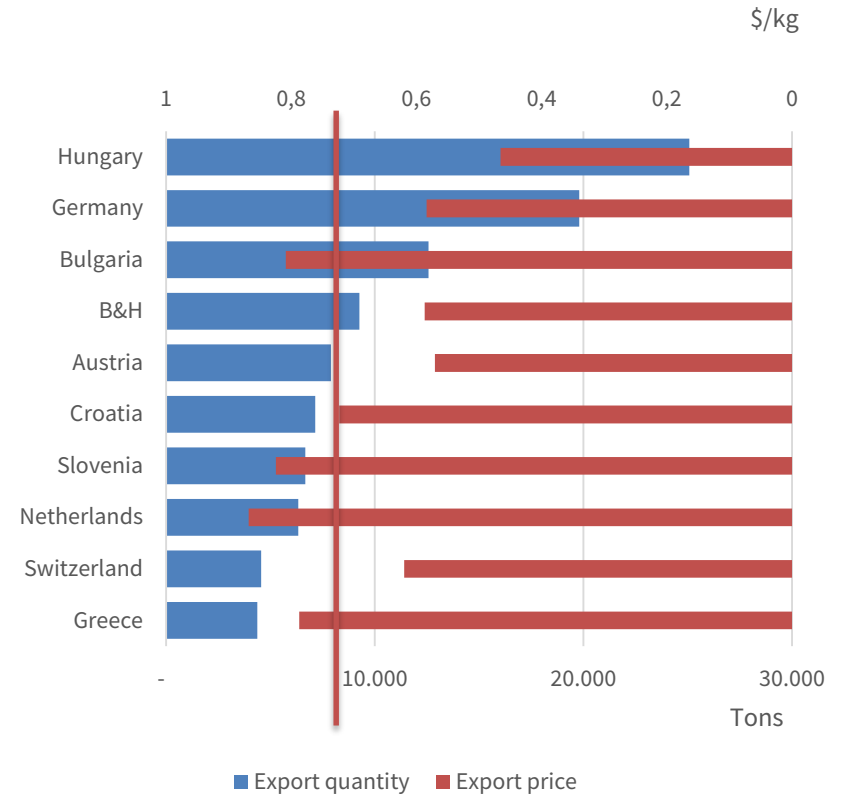
Soja - Hrvatska - trgovina

Hrvatska - trgovina sojom - količine, tržišta i cijene

Srbija - trgovina sojom - količine, tržišta i cijene

- Razlika u ostvarenim cijenama - sirovina vs. prerada
- Stvaranje dodane vrijednosti - non-GMO EU tržište

Soja - Ilustracija situacije na tržištu

5 grupa dionika na tržištu soje u Hrvatskoj

- Veliki vertikalni integratori
- Proizvođači stočne hrane (non) GMO za tržište
- Proizvođači/otkupljivači srednje veličine
- Male/srednje farme proizvodnja za vlastite potrebe
 - Trgovci - uvoznici/izvoznici

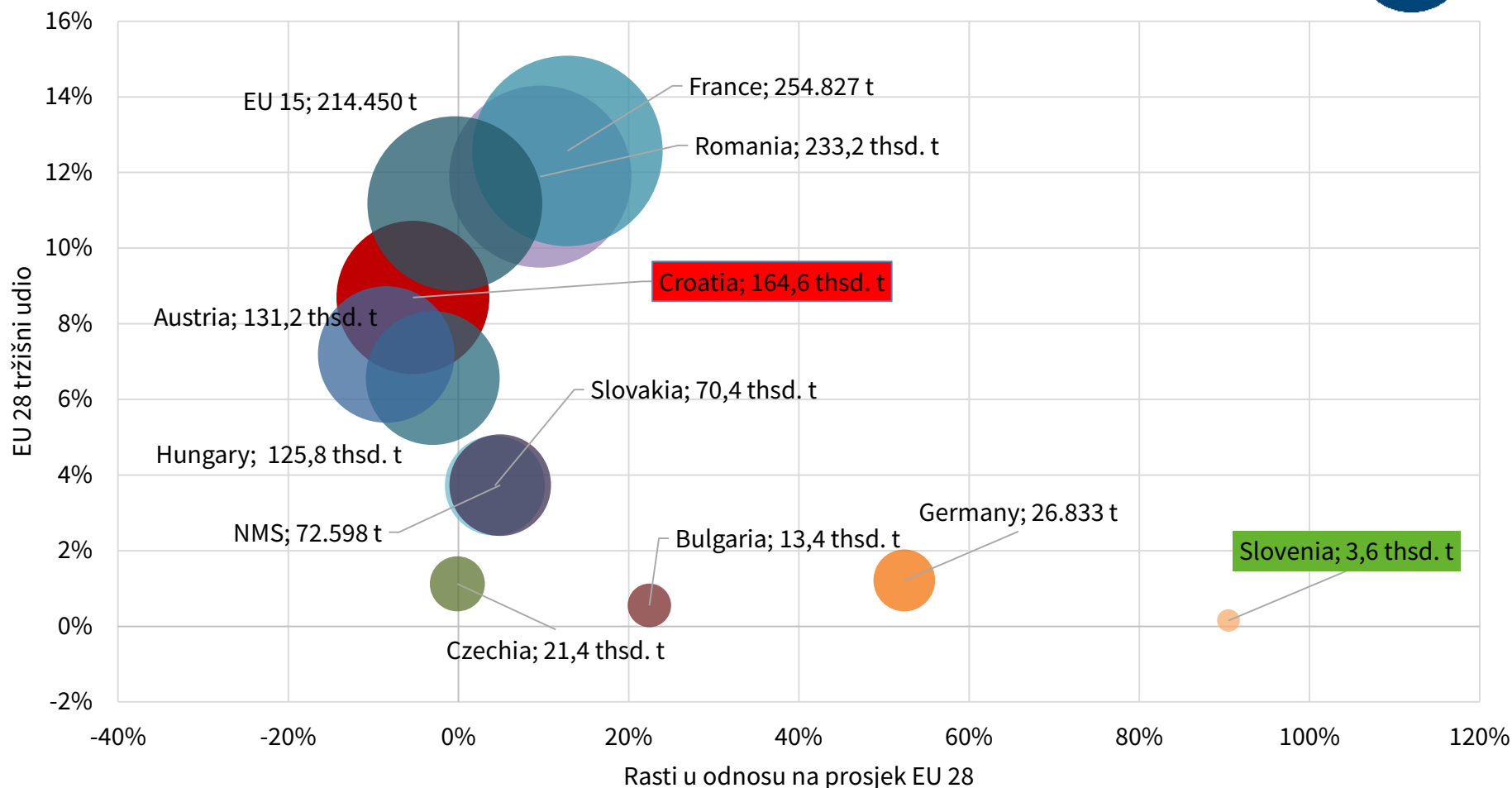

POJAVA PREMIUM PROIZVOĐAČA KRMNIH SMJESA

NEDOSTATAK MODERNIH PRERADBENIH KAPACITETA

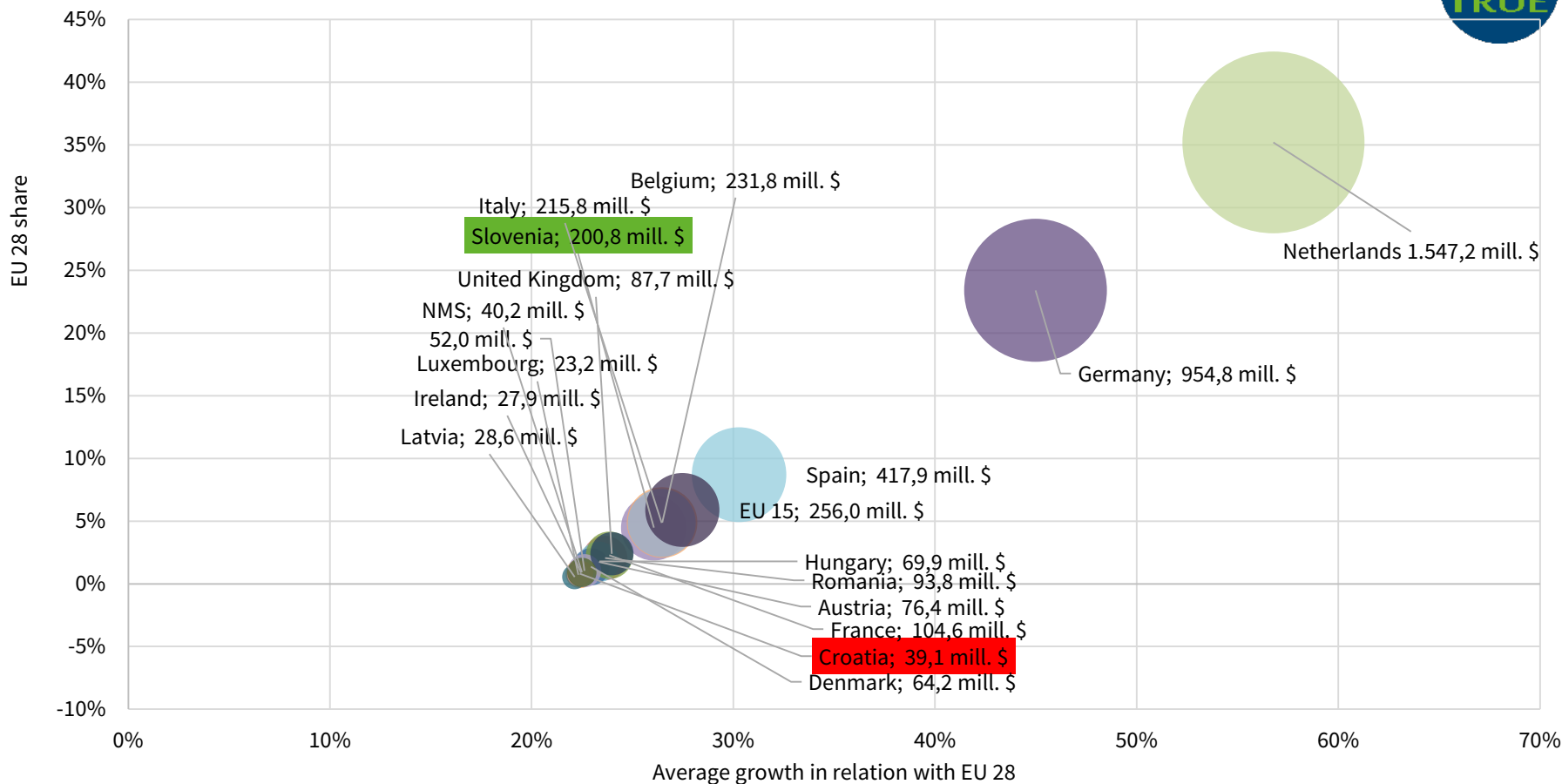
Konkurentnost - HR Soja proizvodnja u EU 28 - 2012-2017

Hrvatska je jedna od većih zemalja proizvođača soje u EU
Mnoge zemlje proizvođači rastu brže od RH

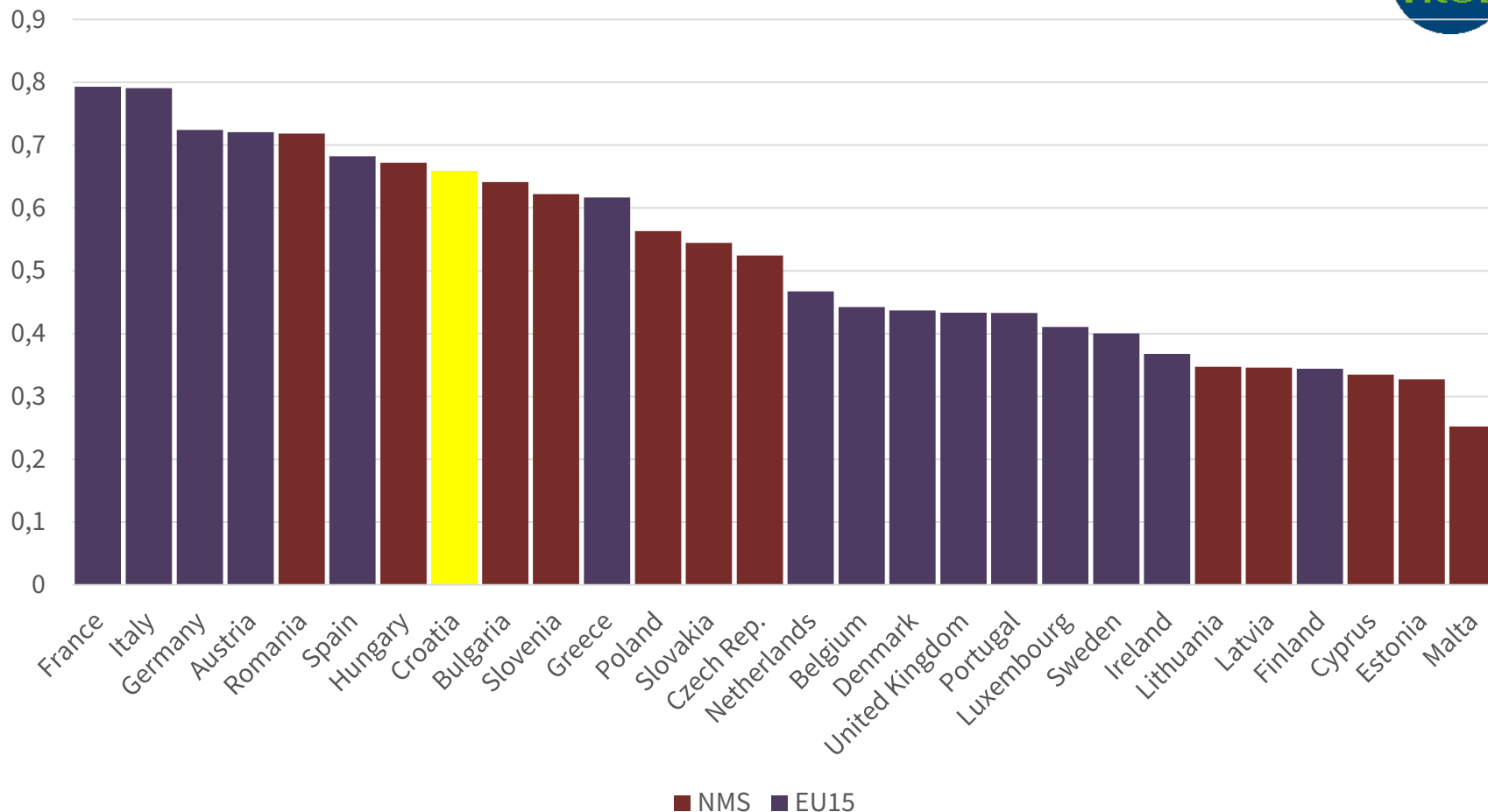
Konkurentnost - HR Soja izvoz u EU 28 - 2013-2018

- Većina zemalja izvoznika samo trguju sojom - uvoznici
- Većina zemalja povećava vrijednost izvoza brže od Hrvatske
- Hrvatska ne može poentirati na kvaliteti svoje soje bez prerade i dodane vrijednosti

Indeks konkurentnosti - Hrvatska Soja

- Hrvatska je relativno konkurentna u sektoru soje
- Pozicija bi bila osjetno bolja kad bi se prebacili na stvaranje dodane vrijednosti, a ne na izvoz sirovine za preradu

Soja u Hrvatskoj - glavne prednosti

- **Ključni sektor mahunarki i obradivih kultura u Hrvatskoj**, uz stabilan i značajan rast, relativna veličina sektora značajna je u regionalnom i EU kontekstu (preko 80 000 ha usjeva i 245 000 tona proizvedeno u 2018.), pa bi to **trebalo smatrati prioritetnim sektorom i dalje podupirati kroz EU Fondove**
- **Postojanje lokalno razvijenih sorti sa konkurentnim karakteristikama i snažnom tržišnom prisutnošću** (preko 70% tržišnog udjela) signalizira **mogućnost daljnjeg razvoja genetskih kapaciteta** za povećanje prinosa i otpornosti biljaka na nepovoljne uvjete, kako bi zadržali svoj tržišni udio
- **100% tržišni udio ne-GMO soje snažna je prilika za rast tržišta u kontekstu europskih trendova** u vezi s hranom i hranom (povećana svijest potrošača, certifikacija i sljedivost GMO-a, rast organskog, veganskog i premijskog sektora)
- **Regionalne inicijative poput Europske soje i Dunavske soje** kojoj je Hrvatska potpisnica i u koju su uključeni hrvatski proizvođači / prerađivači soje **nude tržišnu priliku** za daljnji razvoj sektora - međunarodna suradnja i certificiranje
- **Klasteriranje proizvodnje, trgovine i prerade u kontinentalnom dijelu zemlje stvara mogućnosti iskorištavanja ekonomije razmjera** i ograničavanja transportnih i logističkih troškova, pomažući konkurentnost, suradnju i tržišne mogućnosti

Soja u Hrvatskoj - glavni nedostaci

- **Gotovo sva proizvedena soja izvozi se kao roba za preradu u inozemstvu** - većina dodane vrijednosti stvara se negdje drugdje: nedostatak modernih postrojenja za preradu ograničava mogućnost iskorištavanja prednosti primarnog sektora
- **Nedostatna horizontalna suradnja između poljoprivrednika i prerađivača** ograničava sposobnost dionika za inovaciju i primjenu novih tehnologija
- **Suvremeni napredak znanosti o genetici soje zahtijeva kapacitet i sposobnost istraživanja i razvoja** kakva trenutno u Hrvatskoj ne postoje - lokalne sorte su u opasnosti da postanu marginalizirane u budućnosti
- **Većina stočara je opterećena ograničenjima hrvatskog tržišta mesa i mliječnih proizvoda**, koja je uglavnom usmjerena na troškovnu konkurentnost, ograničavajući njihovu mogućnost da si priušte vrhunsku stočnu hranu, troškove i korist koje bi krajnji korisnici trebali prepoznati i trebaju se odražavati u cijeni
- **Tržište soje za prehranu ljudi u velikoj mjeri opskrbljuje maloprodajnim uvozom stranih marki**, s nekoliko izuzetaka lokalnih prerađivača (vegansko, vegetarijansko, zdravstveno osviješteno itd.)

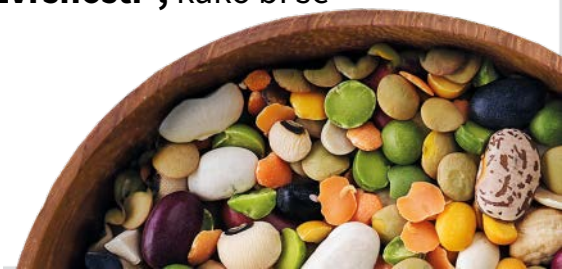

Soja u Hrvatskoj - preporuke

Treba uložiti napore na nadogradnji cijelog lanca opskrbe kako bi se osigurala njegova dugoročna održivost, specifično:

- **Stvoriti uvjete za iskorištavanje lokalne proizvodnje ulaganjem u kapacitete prerade** kako bi se osiguralo da se dodana vrijednost stvara i zadržava lokalno, stvarajući tako snažnije tržište i sektor za poljoprivrednike, trgovce i prerađivače
- **Lokalne sorte treba dalje razvijati ulaganjem u kapacitete istraživanja i razvoja** kako bi se zaštitio i povećao njihov genetski potencijal - **IZGRADNJA R&D CENTRA ZA RAZVOJ NOVIH SORTI**
- **100% ne-GMO status treba iskoristiti i unutar EU-a kao šansu da se taj sektor pozicionira** kao vrhunski proizvođač proizvoda i hrane od soje, stoga bi se trebalo promovirati i široko primjenjivati QC certificiranje i standardi (Dunav Soja i slično).
- Za poljoprivrednike koji su usredotočeni na proizvodnju soje kao izvora proteina za stoku, treba **omogućiti obrazovanje i pomoć u razvoju internih kapaciteta za preradu.**
- Trebalo bi istražiti **stvaranje demonstracijskih platformi u obliku "Farmi izvrsnosti"**, kako bi se **olakšao prijenos znanja i obrazovanje poljoprivrednika** u tom području.

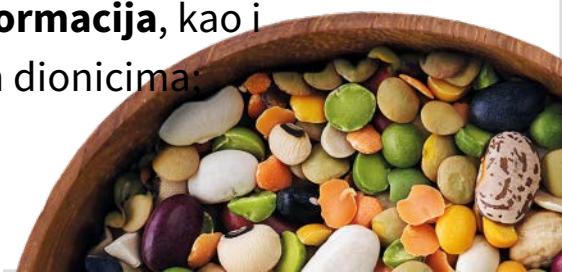

Preporuke za razvoj sektor leguminoza u Hrvatskoj

Preporuke su donesene u kontekstu trendova razvoja Agri politika, neki od zajedničkih elemenata sviju njih su:

- Snažan naglasak na **funkcioniranju tržišnih mehanizama i transparentnosti informacija**, uključujući certificiranje i kontrolu kvalitete, cjenovne signale i transakcijske troškove;
- **Interdisciplinarna suradnja**, posebno između znanosti/akademije i industrije, budući da je potreba za razvijanjem novih, produktivnijih i bolje usvojenih kultivara od najveće važnosti;
- Snažno **razmatranje pitanja potražnje**, kako bi se stvorila održiva tržišta za proizvedene mahunarke - glavni cilj su premium segment stočne hrane, te tradicionalni i novi ljudski prehrambeni lanci;
- **Strateška komunikacija prema široj javnosti i potrošačima** općenito o korisnim aspektima mahunarki, uključujući nutritivne i zdravstvene aspekte, u svrhu poticanja interesa i rasprava u javnosti;
- **Razvoj mreže praktičara**, uspostavljanje mehanizama za širenje iskustava i znanja o uzgoju mahunarki - ključno je **obrazovanje poljoprivrednika i razmjena informacija**, kao i **međudržavna suradnja** među akademskim institucijama i poslovnim dionicima;

Preporuke za razvoj sektor leguminoza u Hrvatskoj

- **Razvoj kratkih lanaca opskrbe** kako bi se povećala dodana vrijednost, te smanjili transakcijski troškovi i komoditizacija usjeva mahunarki;
- **Popularizacija različitih tržišnih niša:** tradicionalna (PDO i PGI), organska, veganska ishrana na bazi mahunarki;
- Dati snažan **naglasak na korisne okolišne aspekte** usjeva mahunarki, uključivanje cjelovitog računovodstva i analize životnog ciklusa;
- **Razvoj mjera nefinancijske potpore** koja bi trebala služiti kao poticaj i koja bi trebala služiti kao pojačalo potpornih mjera EU ZPP-a, ali koja bi trebala obuhvaćati nematerijalne aspekte sektora mahunarki;
- **Politika razvoja poljoprivrede**, da bi bila uspješna, **mora biti usklađena s drugim relevantnim sektorima** javne politike (okoliš, energija, transport, sigurnost hrane, zaštita potrošača itd.)
- **Ugradnja sektora** u process dijaloga pri izradi **Strategije Razvoja Poljoprivrede**
- **Daljnja potpora kroz mehanizme EU fondova za ruralni razvoj**

Zahvaljujem na pažnji! 😊

General contact information

Website: www.true-project.eu

Email: info@true-project.eu

Facebook/Twitter: [@TrueLegumes](https://www.facebook.com/TrueLegumes)

TRansition paths to **sU**stainable legume-based systems in **E**urope (**TRUE**) has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No. 727973

